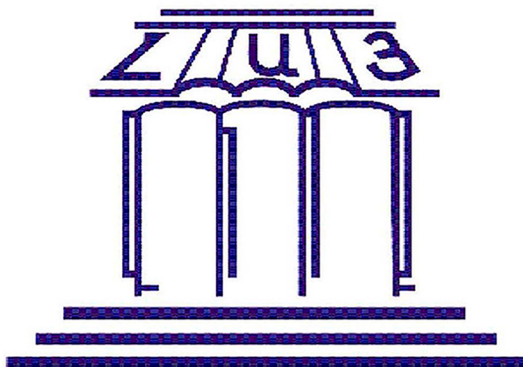

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

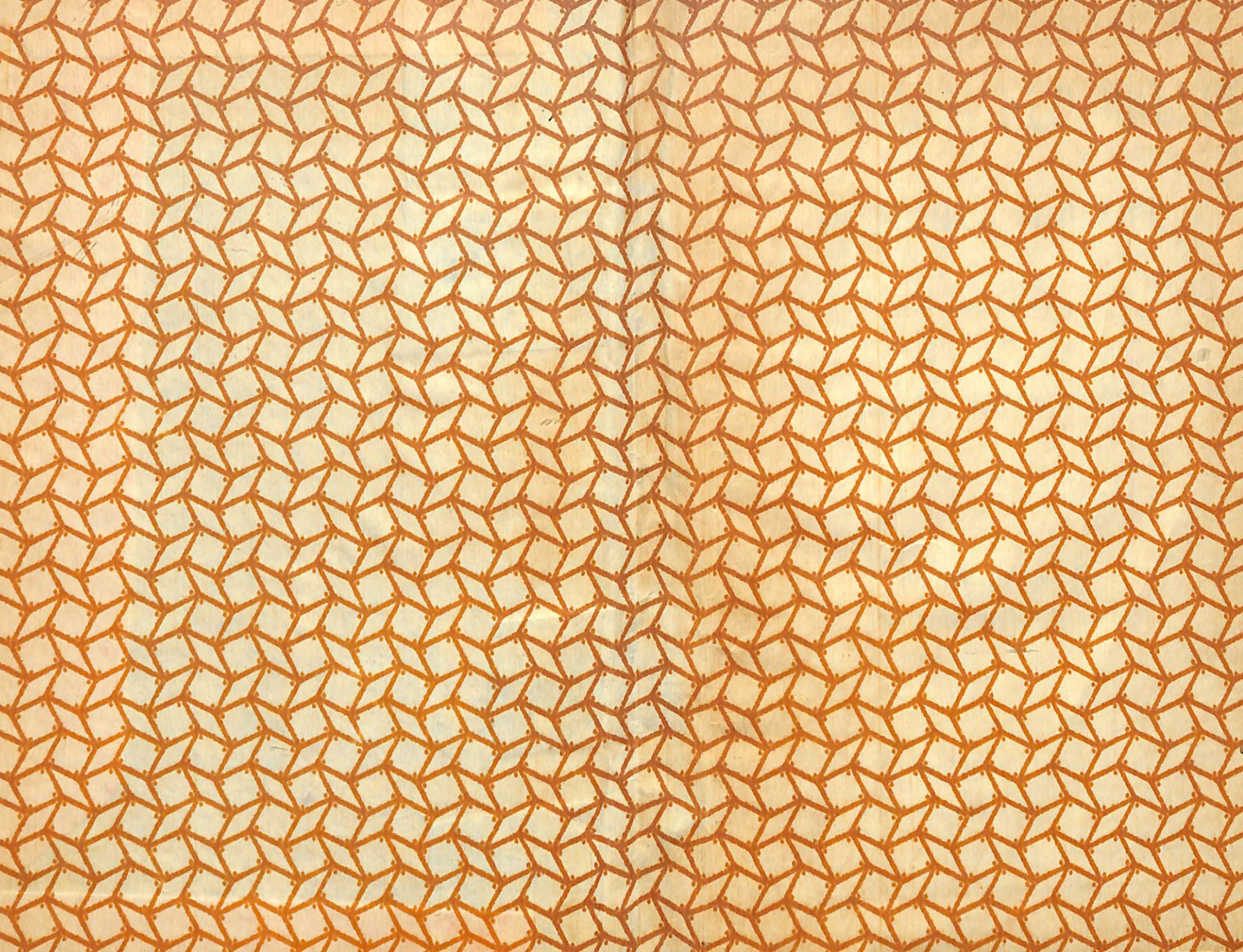
Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

23381

894.35

7-71

894.35

7-91

7 881

ՊԻՐՅԱՆԻՆ ԻՆԸ ԿԻՆԵՐԸ

ԹՐԲԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

«ԱԼԵՍՏԱՐ» ԹԵՐԹԷՆ ԱՌՆՈՒԱԾ

ԹԱՐԳԱՆՆԵՅ՝ Ժ. Շ.

«Առաւօտ» լրագրին համար

ARAX BOOK STORE
P. O. BOX 38
WAVERLEY - MASS.

ՏՊԱԳՐ. 3. ԱՍՏՆՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻՔ 4. ՊՈԼԻՍ

1921

ՊԻՒՐՀԱՆԻՆ ԻՆԸ ԿԻՆԵՐԸ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԻՆԸ

Պիւրհան անունով ընկեր մը ցինք: Յետոյ ուրիշ բան մըն ալ
օւնէի, որ նշանաւոր էր ինը կայ: Բնութիւնը ինծի հետ զբօս-
կիներու հետ ամուսնացած ըլ- նած է: Հասակս կարճ, գլուխս
լալուն համար: մեծ, սրունքներս ծուռումուռ

Յի մը, երբ այս մասին խօսք չինած է: Իբաւ է որ զիս սի-
բացուեցաւ մեր միջեւ, հարցու- բողները կ'ըսեն թէ սիրուն եմ,
ցինք. բայց այս ձեւը, այս տեսարա-

— Պիւրհան, այս կիները նը չի բաւեր որ մարդ ինքզին-
ի՞նչ պատրուակներով արձակե- քը անմիջապէս սիրցնէ կնոջ
ցիր: մը: Անուշ լեզուէն, ժպտուն

Պիւրհան պատասխանեց. դէմքէն զատ, վարդագոյն այ-

— Դուք կը կարծէք թէ ես տեր ե բարձր հասակ փնտռող-
այս կիները չուզեցի ե արձա- ներ ալ կան:

կեցի: Բնա՛ւ: Անոնք իմ ու- Այսու հանդերձ, հակառակ
զածիս պէս չեղան: Հետեւաբար թերութիւններուն, զիս սիրող
իրենց ընթացքով, շարժուածե- կիներ ալ գտնուեցան: Կեցիք
ւերով ե կերպարանքով բռնի որ առաջին կնոջս պատմութիւ-
հարկադրեցին զիս որ արձակեմ նը ընեմ ձեզի: Անդրանիկ տ-
զիրենք: Ես չեմ ուզեր որ կին մուսնութիւնս եղաւ, ճիշդ ինչ-
մը օւնենամ, զաւակներ ունե- պէս կ'ըլլայ ուրիշներուն: Մայ-
նամ, հանգիստ տուն մը ունե- րես պատեցաւ, փնտռեց, պըր-
նամ: Սակայն չեղաւ: Ուզածիս պտեց: Ես այդ միջոցին Հան-
պէս կին մը չգտայ: Կարծեցի բողբոս չինութեանց նախարա-
թէ փնտռելով պիտի գտնեմ: բուլթեան մէջ 800 ղրշ. ամա-
Չեղաւ, չեղաւ, չեղաւ: Առինք կանով քարտուղար էի: Այն ա-
ե արձակեցինք, առինք ե ար- տենները 800 ղրշ. քիչ փարս
ձակեցինք, առինք ե արձակե- չէր: Վերջապէս իր բնութեան

56821-uh

2003

2126 - 20

համաձայն աղջիկ մը գտաւ: «Իր ընութեան համաձայն» կ'ըսեմ, որովհետեւ ամուսնութիւնս անարարաւ ըլլաւուն, մայրս կարծես թէ իրեն համար աղջիկ կը փնտռէր:

Հարսնիքնիս կատարուեցաւ: Շատ հաւնեցայ ամուսնոյս: Դեղինի վրայ, ճերմկօտիկ, փետուրի պէս նուրբ կին մըն էր: Կը սիրէի զայն: Սենեակին մէջ նստած ատենս, դուրսը անսր պտտիլը տեսնելէ և դիտելէ չէի կշտանար: Իր ճերմակ եկարիւնովը կարծես թէ հրեշտակ մըն էր այդ խարխուլ տանը մէջ: Հանգստութեանս խանդարուելուն առաջին պատճառը մայրս եղաւ: Դուք գիտե՞ք թէ ի՞նչ տեսակ կին մըն է անիկա: Սեւ կաթնայի խուրի նմանող իր յօնքերով և գլխէն չհանած չափլոյզովը կատարեալ կեսուր մըն է: Անպէ՛ն անամօթ, հսկայիզ կնիկ մըն է որ եթէ հայրս օրականով կուրի գրկէր զայն, բաւական կարեւոր եկամուտ մը ապահոված կ'ըլլար:

Մօրս և կնոջս միջև առաջին կուրծք ծագեցաւ հայելիի մը պատճառով: Իրիկուն մը երբ պաշտօնատեղիէս տուն դարձայ, տեսայ որ կինս երեսը կախած էր:

— Ի՞նչ եղաւ, ըսելուս չէ մնաց, վարէն մայրս պտտաց.

— Պիւրհան... —

Վար իջայ: Հազիւ թէ սենեակէն ներս մտած էի, մայրս ըսաւ.

— Հիմակ այս կինը պիտի արձակես:

— Պատճառը ի՞նչ է, հարցուցի:

— Հիմա պիտի արձակե՛ս:

— Շա՛տ աղէկ, բայց պատճառը հասկնամ:

— Պատճառը ինծի չհնազանդիլն է: Ես անհնազանդ հարսի հետ գործ չունիմ, հասկցա՛ր: Առտուընէ մինչեւ իրիկուն հայելիին առջեւէն ասդին չի գար: Ձեռքը բռնողի աման մը կայ, շարունակ կը քսուի, շարունակ: Այսօր ըսի. «աղջիկըս, աղէկ չէ հայելիին մէջ այդչափ նայիլը»: Վա՛յ, դո՛ւն ես ըսողը: Ձիս անա՛նկ մը առակեց որ... քապուռի չափ լեզու մը: Ո՛չ, ես չեմ կրնար ընել:

— Շա՛տ աղէկ, ըսի, ես վեր ելլեմ, անոր դաս մը տամ և յետոյ վաճտեմ:

— Դուն գիտես: Եթէ զիս ստիպես որ հարս ըսեմ այդ կնոջը, մէկ ծիծէս, քու ծծածդ արիւն և միւս ծիծէս ծծածդ

Գարախ ըլլայ... կաթն քեզի հաւա՛ւ ըլլայ:

Սենեակս ելայ: Կինս արցունք թափելու վրայ էր:

— Անգամ մըն ալ, քեզ լռեմ, տեսնե՛ք ի՞նչ եղաւ, ըսի: Խորի անարատ կաթ առնեմ:

— Բան մը չկայ, պէ՛յ, ըսաւ: Պարզապէս հարսի և կեսուրի կուր: Չո՛ս գիտեր: Կեսուրները իրենց հարսերուն հետ

երկուքս ալ տունէն վաճառու չեն կրնար ապրուիլ: Աս ալ ցանք: Ելանք աներօջ տունը անոնցմէ մէկն է: Բնականաբար քեզ կը սիրէ, որովհետեւ մայրընէ է: Եւ երբ կը տեսնէ որ ջին ծայր մօլեռանդ հօնա մը սէքդ կը բաժնուի, կը ջրայնանայ: Այսու հանդերձ, դուն գիտես: Խնդիրը այնպիսի ոչինչ կինք և առտուան աղօթքին ելբան մըն է որ թուղի մը կուտը անգամ չի կրնար լեցնել:

Այս ողջամիտ խօսքերուն առջեւ ջիղերս բոլորովին թուլցան:

Վար իջայ և մօրս ըսի.

— Պակասութիւն մը ըրեր է, խոստովանեցաւ: Դուն ալ ներողամիտ եղիք:

Ասօր վրայ բոլորովին փրփրեցաւ:

— Մէկ ծիծէս ծծածդ... ի ցի: Եպառնալիքը առաջ քշելուն պէս.

— Ո՛չ, ըսի, կաթնավաճառութեան խնդիրը մի՛ բանար: Տուած կաթիդ ամբողջութիւնը

եթէ հաւաքեմ, առ առաւելն չորս օրս կաթ կ'ըլլայ, Անօր ալ չես հանդուրժեր և ծծայր բռներ ես...

Քու կաթիդ փոխարէն ես քեզի կիւրծք մը ոչեմ, տեսնե՛ք ի՞նչ եղաւ, ըսի: Խորի անարատ կաթ առնեմ:

— Բան մը չկայ, պէ՛յ, ըսաւ: Պարզապէս հարսի և կեսուրի կուր...

— Չերկարեմ: Վերջապէս երկուքս ալ տունէն վաճառու չեն կրնար ապրուիլ: Աս ալ ցանք: Ելանք աներօջ տունը անոնցմէ մէկն է: Բնականաբար քեզ կը սիրէ, որովհետեւ մայրընէ է: Եւ երբ կը տեսնէ որ ջին ծայր մօլեռանդ հօնա մը սէքդ կը բաժնուի, կը ջրայնանայ: Այսու հանդերձ, դուն գիտես: Խնդիրը այնպիսի ոչինչ կինք և առտուան աղօթքին ելբան մըն է որ թուղի մը կուտը անգամ չի կրնար լեցնել:

Այս ողջամիտ խօսքերուն առջեւ ջիղերս բոլորովին թուլցան:

Վար իջայ և մօրս ըսի.

— Պակասութիւն մը ըրեր է, խոստովանեցաւ: Դուն ալ ներողամիտ եղիք:

Ասօր վրայ բոլորովին փրփրեցաւ:

տեր, ըսաւ աներս, ե՛լ ապեհար գուցեալ զօքանչիս սիրտին իմը առ, առաւուն պաղ ջուրը ջեցնելով անոր մահուանը պատայնչափ օգտակար է որ ամէն ճառ եղած էք:

տնայրութիւն կ'առնէ կը տանի: Այս խօսքիս վրայ աներս

Այն օրն ալ ելայ ու աղափայ շփոթեցաւ:

Նախագ ըրի: Ճաշի առնն պա... — Ադ ի՞նչ խօսք է, ո՞վ ըսաւ, հարցօց:

ծուծիւնը արգելուած էր: Ամէն... — Ամէնուն բերանն է: Խեղճ

ճաշէ ետք, մինչեւ խորհրդի ա... կնոջ բացակայութեան միջոցին,

զօթքը, աներս չա կրօնական փողոցէն անցնող փայճի գնչու-

քարոզները պիտի լսէինք: Վեր- հին ներս առեր ես: Այդ պա-

ջապէս իրիկուն մը բաւական հուն կ'իյնդ եկեր, դուռը բանա-

կոշտ պատասխաններ տուի լիով բացեր ու ան քու քովդ

աներսն, որ բարկացաւ: Յա- տեսնելով սիրտին իջեր ու մե-

ջորդ գիշերը, ճաշի առնն, աեր է:

առանց պի խախտահ (յանուն կնոջս երեսը դեր դեղին

Հօր) ըսելու սկսայ կերակուր կտրեցաւ, որովհետեւ անիկա

ուտեմ: պատմած էր ինծի այս դէպքը:

— Ո՛րդեակ, կ'երեւայ թէ... — Անիկա ըսողը խաղը ըրեր

պիտիտիտիտի մօռցար, ըսաւ: է, պոռաց աներս:

Ես արդէն կ'ապաւեի այս... — Ես կ'ըսեմ կոր.

դիտողութեան: Ուստի ըսի. — Դժ՛ւն ալ խաղը ըրեր ես:

— Ճա՛նք, դուք գիտե՞ք... — Խաղի մեծը դժ՛ւն ըրեր

թէ ամէնուն սիրտին մէջ ի՞նչ ես գնչուհիին հետ...

կայ: Թերեւս պի խախտահ... — Հօ՛շտ, սրիկայ զիւպպի:

մտքէս ըսի: Եւ յետոյ ես այս... — Գնա՛ բանըդ, գնչուհիի

կեղծաւորութենէն բան մը չեմ գա՛մբարա... ցնդա՛ծ հերիք...

հասկնար: Մարդ մը ո՛չ թէ Աներս չկրցաւ դիմանալ և

արտաքինը, այլ ներքինը մա- առաջըը գտնուած գաւաթը

քուր պահելու է քիչ շատ: Ի՛նչ առնելուն պէս գլխիս նետեց:

հաճիւններ կան, որոնց թելին Դաւաթը գլխիս վրայէն ան-

տակէն խաչ կ'ելլէ: Օրինակի ցաւ, գետին ինկաւ և կտրե-

համար, դուք որ ա՛յսչափ կրօ- ցաւ:

նասիրութիւն կը ցուցնէք, հան- Սորժային մէջ ճաշելու վրայ

էինք: Անմիջապէս ելայ, կից գիշերապահը և ոտականական

մը տուի ծերունիին, որ օան- քօմիսէրին օգնականը եկան:

դուղներէն վար գլտորեցաւ Կախը մօռցած էինք և աներս

բայցըր փախչիւր: Բայց յանկարծ իր ինկած թակարդին մէջէն

անկումը դադրեցաւ:

— Ա՛հ, պէ՛յ, ի՛նչ ըրիր, զին ինտըն ըսաւ թէ մինչեւ որ

պոռաց աղջիկը վազելով:

Ես ֆէսս փնտռելու համար և գլուխը չազատեմք, կարելի

սենեակս գացած էի: Լսեցի որ պիտի չըլլայ մարմինը ասդին

դուրսէն կ'իյնս կը պոռար:

— Անա՛ն, պէ՛յ, հասի՛ր, և աներս չվիզին կօզմէն փայտը

հօրս բան մը եզեր է:

Ծերունիին հեկեկանքը կը կտրուեցաւ: Սղոցը շարժած ա-

տեսն, թաղին իմանը կ'ըսեր:

— Լսուէր: Սանդուղին գլուխը — Հօգ մի՛ ըներ, Միւրթէ-

գացի: Աղջիկը, տունին սպա- զա էֆէնտի, եթէ արկած մը

սուհին, վարի սենեակը բնակող ըլլայ, սուրբ Զաքարիային պէս

վարձակալին կ'իյնը հաւաքուած ծառի մը մէջտեղը կը նահա-

էին:

— Ի՛նչ եղաւ, հարցօցի, Վերջապէս ծերունին թա-

— Չեմ գիտեր, սեղմուեր է, կարդէն հանեցինք:

չենք կրնար կոր ազատել:

Բայց մեզի ալ ճամբայ բաց-

Վար իջայ: Ուժով մը վար ուեցաւ: Փնտռեցի և տուն մը

գլտորելէ ետք, աներսն գլուխը գտայ: Այս անգամ ալ ընկե-

բազրիքին մէջ մտեր է և մէկ րուհիս ինծի չյարմարեցաւ:

Եղեր, հայրը ծերունի ըլլալուն Առանձին տուն չի կրնար նստիլ

կերպով մը բազրիքին մէկ ու- եղեր, հայրը ծերունի ըլլալուն

րիչ բացուածքին մէջ սեղմուեր համար, չի կրնար եղեր անկէ

են: Այդ վիճակէն դինքը ազա- բաժնուիլ:

տելու համար ո՛ր կողմէն ալ որ — Եթէ այդպէս է, ես կը

բռնուէր, խեղճ ծերունին առնա՛ն ձգեմ, ըսի:

կը պոռար սրտակեղէք ձայնով — Զօ՛վ կը ձգես:

մը:

— Բե՛զ կը ձգեմ, ըսի:

Ծատ աշխատեցանք: Աղմու- Զեւքովը բերանս գօցեց:

կը լսող դրացիները, թաղին — Ատ ի՛նչ խօսք է, ըսաւ:

ի՞նչպէս բերանդ վրայ կ'երթայ ըսելու :

— Բնական չէ՞ : Հայրդ գիտ չուզեր կոր : Արդէն այս կռիւէն ետքը միասին նստելնիս կարելի չէ : Դուռն ալ հայրդ կը նախընտրես, օրով հարկ կ'ըլլայ որ ես . բաժնուրիմ...

Կինս կուլար :

— Քանի որ այդպէս է, ես ալ քեզի հետ կուգամ, չէր ըսեր կոր :

Յաջորդ օրը հագուեցայ և պաշտօնատուն գացի և արձակման թուղթ մը գրելով սենեակապանին հետ տուն ղրկեցի : Ես ալ իրիկունը մօրս տունը գացի : Սենեակէն ներս մտնելուս պէս մայրս պօռաց .

— Ա՛հ, իմ աւելծ դաւակս, վե՛րջապէս կինդ արձակեցիր : Յայտնի էր :

Շուարեցայ : Ո՛ւրկէ լսած էր :

— Ե՛րբ իմացար, ըսի :

— Տէ՛ր Աստուած, ձեր տունին ճիշդ դէմի դրացին մանկութեանս ընկերն է : Ես շատ անգամներ հոն գացի ու փողոց ելլելդ դիտեցի պատուհանէն : Կնկան այդչափ երես տալուն վախճանը այնպէս կ'ըլլայ : Դուռն փողոց ելլելուդ պէս, ան ալ ետեւէդ գուրս կ'ելլէր : Ես օ՛ւր,

այն կնոջ հանճարեղան շնորհով : Այդ թեթեւսովիկին հետ ըրած բոլոր կռիւներդ օրը օրին իմացայ : Խեղճ Պիւրհուն : Այդ ստորին կնոջ պատճառաւ մայրդ անգամ լքեցիր ու դարձեալ հաճելի չեղար առոր : Բայց օ՛խ, ըլլայ, Նորէն մայրդ է որ կուլայ : Մնացեալներուն լացը կեղծ է : Հոգիդ ողջ ըլլայ : Զեւքէ շարժելուդ պէս յիսունը մէկտեղ կը գտնես : Անգամ մը, անգամ մը ևս կ'ամուսնանաս : Մէկը չյարմարելուն պէս, ուրիշ մը կ'առնես :

Մայրս քանի մը վայրկեան յօգնութիւն առնելէ ետք, նորէն բացաւ բերանը և աղւոր մը առկեց հարսը :

— Կը զարմանայի, ըսաւ : Քեզ այնպէս մը կապեր էին որ աչքդ բան մը չէր տեսներ : Կեցիր որ պատմեմ : Պզտիկ էջի մը պատկերը չիներ են մեղրամոմով և վրան ամէն տեղ անունդ փորագրեր են և ամէն մէկ անունիդ ասեղ մը խօթեր են : Յետոյ էջու մը մէկը առեր են, մէջը չորցուած թեզպիմ պիտակի փոշի խառնել են և առտուան խահուէին հետ խմցուցեր են քեզի : Դուռն էջու պէս հնազանդ, լեզու բերան շունկոցող, սանձը քուրս կ'ելլէր : Ես օ՛ւր, որ քաշին հոն գացող մարդ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԻՆԸ

մը պիտի ըլլաւ եղեր : Եւ իրաւ ալ այնպէս եղար : Այս ամէնը ըրեր են, օրերով խորհրդակցելէ ետք Գառնիկա դռնուդ աջար կախարդուհիի մը հետ : Գուդրացուհիդ ամէն բան իմացուց ինծի : Բարեբախտաբար անմիջապէս քսան փարայի փառնապահարի հունտ առնել տուի փերեզակէն և թիւրսիւ ըրի, երեք անգամ անունդ տալով : Աստուած իր աղքեցութիւնը ցոյց տուաւ : Անոնց էջի տեղ դրած մարդը իր առաջին կիցը տուաւ այն կնամոլ հեռիփին :

Եթէ մօրս խօսքերուն ականջ կախէի, շատ ժամանակ պիտի քչէր :

— Ի՛նչ և է, անցածը անցած է, ըսի : Ես քիչ մը առանց կնիկի պիտի ապրիմ :

— Դուռն գիտես, ասկէ ետք ամուսնացիր չեմ ըսեր քեզի :

Սակայն չեղաւ : Անգամ մը ևս ամուսնացայ, Այդ ամուսնութիւնս ալ տարօրինակ դէպք մը եղաւ : Եթէ բոլոր ամուսնութիւններուս միջոցին ենթակայ եղած անբնական վիճակներու տեղեկանաք, ինծի իրաւունք պիտի տաք :

Առաջին կնոջմէս բաժնուելէ ետք, պաշտօնատանս մէջ գրանուդ ընկերներս կին մը յանձնարարեցին ինծի : Անոնց ամէնքն ալ իմ ամուսնութիւնովս կ'զբաղէին : Նախորդ նախաբարներէն մէկուն տպարանքին մէջ գտնուած չէրքէզուհի մըն է եղեր : Հարսնիքնիս պիտի կատարուէր փաշային ձեռքալ օղլուի տպարանքին մէջ : Հագուեցանք չքուեցանք պատրաստուեցանք : Բոլոր պաշտօնակիցներս ալ ներկայ գտնուեցան : Թաղեցիները հաւաքուեցան : Աղօթքներ եղան : Ես ալ նախ աներս կը համարուէր : Յետոյ ամուսնական սենեակը մտայ : Բոլոր կանթեղները վառուած էին : Անկիւնի բազմոցին վրայ 45—50 տարու կին մը նստած էր : Անպատճառ կնոջս մայրը ըլլալու էր : Բարեւ տուինք իրարու :

— Զերդ բարձրութեան տունը ի՛նչ է, հարցուցի :

— Եթէ՛մ, ըսաւ :

— Զեր անունը հարցուցի :

— Զեր գերուհին՝ Մէլէք,

— Ինչպիսիք աղէկ էք: Նը այսպէս էր: Այլևս սովորած
— Աստուած կեանք տայ ձե- էր: Յայտնի էր թէ կնոջը լեզ-
զի, էֆէ՛մ: Դուք ալ աղէկ էք: ունի տակ բան մը կար: Վեր-
— Շատ շնորհակալ եմ, է- ջապէս ըսաւ:
ֆէնտիմ, ձեռքերնիդ կը համ-
բուրեմ: — Մէլէք հանձմը վշտացու-
ցեր էք:
Այս խօսքը ըսելուն պէս — Ե՛ս, ըսի. արդեօք ի՞նչ
— Ա՛, ա՛, ա՛, պառաց ե իս- կերպով:
կոյն սենեակէն դուրս ելաւ, — Ձեռքերնիդ կը համբուրեմ
Հասկցայ թէ փալցօ ըրած էի: ըսեր էք:
կնոջս մայրը կարծած կրնս նոյն — Ի՞նչ ըսէի, ձեռքերնիդ կը
ինքն ամուսնին էր: խածնեմ ըսէի: Հարկաւ «համ-
Սրկաւ մը շինեցի և սկսայ բուրեմ» պիտի ըսէի:
մտմտալ: Ի՞նչ պիտի ընէի: Այս խօսքս այնչափ խնդա-
Գլխիս եկած այս նոր փորձան- ցուց պառաւ չէր քէզուէին որ
քին առջեւ ի՞նչ դիրք պիտի կարծեցի թէ պիտի մարեր:
բռնէի: — Էֆէ՛մ, ի՞նչ անուշ լեզու
Սենեակին դուռը բացուե- մարդ էք: Մեղա՛յ, մեղա՛յ,
ցաւ: Գլուխը դօց կրն մը ներս շատոնց է որ այսչափ խնդա-
մտաւ: Ան աւելի թինթին էր: ցած չէի:
Ձեռքի համրիչը քաշելով, աթո- — Այնչափ խնդալիք բան մը
ռին վրայ նստաւ: Աս ալ չէր չէր ըսածս:
քէզուէի էր: — Ի՞նչպէս չէր, հարկաւ
Բեկբեկ թուրքերէնով մը ը- ձեռքերդ կը համբուրեմ պիտի
սաւ: ըսէիր, այնպէս չէ՛ էֆէ՛մ:
— Բարի եկաք, էֆէ՛մ: Պառաւը նորէն սկսաւ քահ
— Բարի տեսանք... քահ խնդալ: Յետոյ քիչ քիչ
Քիչ մնաց որ «մայրիկ» պի- հանդարտեցաւ:
տի ըսէի, բայց ինչ կ'ըլլայ ի՞նչ — Վա՛յ գլխուս, ըսաւ, ին-
չըլլար ըսելով ինքզինքս բըռ- ծի անանկ կուգայ թէ Մէլէք
նեցի: հանձմին տարիքը քիչ մը աւե-
— Ինչպիսիք աղէկ էք: լի գտաք:
— Շատ շնորհակալ եմ: — Այո՛, այսինքն կարծեմ
— Այս ասունին սովորութիւ- թէ՛...

— Մէլէք հանձմ այնչափ — Է՛յ:
տարիքօտ չըլլալով մէկտեղ, որ — Լեզու թափել, շողքօր-
չափ որ երիտասարդութեան և թուրիւն ընել չ'սովորեցանք:
ծերութեան միջեւ ծեր ու երի- Ո՛րչափ որ ըլլայ...
տասարդ ըլլալը և երիտասար- — Այլևս նեղուիլ սկսայ: Կը
դութեան ու ծերութեան միջեւ խորհէի թէ ի՞նչ կերպով կրնա-
երիտասարդութիւն փնտռելով յի ազատիլ այս լուծէն:
երիտասարդ ծերունի... Վերջապէս առանց մնաք
— Ինծի անանկ կուգար որ բարով ըսելու փախչելէն զատ
խելօքի պիտի գար: Պառաւը ուրիշ միջոց չ'կար:
վերջապէս կնոջս տարիքին նը- Դուռնէն չէի կրնար դուրս
կատմամբ գաղափար մը չէր ելլել, որովհետեւ ուշագրու-
կրնար յայտնել ու դործին մէ- թիւն պիտի գրաւէի: Թերևս
ջէն չէր կրնար դուրս ելլել, ճեմիշին պատուհանէն պիտի
Վերջապէս ըսաւ: կրնայի փախչիլ: Լսի թէ ջուր
Մէլէք հանձմը անգամ մըն թափելու պիտի երթամ:
ալ ձեր քովը դրկեմ, թերեւս Հալիլու, լեհեհ, ըպրող պատ-
Աստուած հաճելի կը ցուցնէ րաստուեցան: Ճեմիշ մտայ և
ձեզի: զուարթ ըսելով դուրս ելաւ: նայող լայն պտուռնան մը կար,
Այս խօսքերը ըսելով դուրս քուռն ապակին վեր առի և
եկաւ: կ'երեւայ թէ Մէլէք հանձմ պատուհանին մէջ ելլելով փո-
սենեակին դրան առջեւ կ'սպա- ղօց ցառկեցի:
ռէր, որովհետեւ քիչ մը ետքը Բօլոր ուժովս կը վազէի և
ներս մտաւ: իբր հարս դէմս գտնուած այն իբր հարս դէմս գտնուած այն
— Էֆէ՛մ, ըսաւ. իմ մասին արարածէն հեռանալու կ'աչ-
կարգ մը խօսքեր ըսէր էք Նէ- խառէի:
չէտիլ հանձմին: Երբ Զէնպերիթաչ եկայ,
— Ի՞նչ խօսքեր, էֆէնտիմ: յանկարծ մահալլիպիմիին առ-
— Իրաւ օր, էֆէմ, դուք ջն հանդիպեցայ պաշտօնակից- ներուս, որոնք միաբերան պո-
ինձմէ աղէկ գիտէք: Մենք ե- ներուս, որոնք միաբերան պո-
րեսնիս գօց մեծցանք և մեր առցին:
Փաշային ապարանքին մէջ կըր- — Ա՛, ո՛ւրկէ ելար:
թուեցանք Տե... — Ես ալ անոնց հարցուցի

թէ տակաւին չէի՞ն գացած: տաւորը, որ խոշոր լազ մըն էր, ընկերներէն մին պատաս- հարցուց:

— Ապարանքէն մեկնելէ ետք հոս եկանք և մահադէպի կե- րանք: քիչ մըն ալ շատախօսե- ցինք: Դուք ինչո՞ւ եկար: Արդ- եօք վաճառեցա՞ր:

— Ո՛չ, ճանդը, փախայ, ա- ւելի ճիշդը հոգիս ազատեցի: — Որմէ՞:

— Որմէ՞ պիտի ըլլայ: Խարք կին մը գտաք ինծի, որ քիչ մնաց տանձի պէս պիտի կուէր զիս:

— Ո՛վ, Մէլէք հանը՞մը: — Ի՞նչ, Մէլէք (հեշտակ), հրէշ ըսէք և ի՞նչ հրէշ:

Իրողութիւնը պատմեցի: Ո՛- րը խնդաց, ո՛րը ցաւեցաւ:

Անոնց մէջ ամենէն աւելի մէկը իրար անցած էր:

— Սոյտառա՛կ եղայ, բնա- ջինջ եղայ, կ'ըսէր: Ա՛հ, Պիւր- հան պէյ, յառաջդիմութեանս արգելք եղար: Փաշային երեսը պիտի չկրնամ նայիլ:

Փամանակ մը անցաւ:

Առտու մը Մահմաւ փաշա- յի դատարանէն կոչնագիր մը ստացայ: Մէլէք հանըմ ամուս- նալուծման դատ բացեր էր: Դատարարին առջև ելանք: Մէ- լէք հանըմ ալ հոն էր... Դա-

— Անունդ ի՞նչ է:

— Պիւրհան:

— Հորդ անունը ի՞նչ է:

— Մէհմետ:

— Այս խաթունին հետ ի՞նչ

դատ ունիս:

Բացատրեցի:

— Առտուած իրարու հաճելի

չըրաւ մեզի, ըսի:

— Ձեզի հաշտեցնեմ:

Կ'երեւի թէ Մէլէք հանըմ

տրամադիր էր հաշտուելու, ո-

րովհետեւ իսկոյն պատասխանեց:

— Այդ մասին հարկ է որ նէ-

չէտիլ հանըմին կարծիքը առ-

նեմ:

Ես գործը շուտով լծնցր-

եցի և նպատակով ըսի:

— Էֆէնտիմ, բաժանում ե-

ղած է անգամ մը, ուստի հարկ

չկայ հաշտեցնելու:

Դատարանին առջև Մէլէք

հանըմը արձակեցի: Երկրորդ

ամուսնութիւնս ալ այսպէս

վերջացաւ: Այս տեղ ես քիչ

յանցանք ունիմ:

ԵՐՐՈՐԴ ԿԻՆԸ

Ձերքէզ հանըմին հետ աղմը- կալի բաժանումէս ետք միջոց մը սպասեցի:

Այդ ամուսնական խնդրոյն մէջ ձախորդութիւն մը կար: Սակայն ամէն պարագայի մէջ

ինքնիրենս կը խօստովանէի թէ երբի մարդու մը համար ամուս- նանալը անհրաժեշտ էր:

Ձ'եր- կարենք՝ երրորդ անգամ ըլլա- լով ամուսնացանք, աւելի ճիշդ

է ըսել՝ դիպուած մը զիս եր- րորդ անգամ ամուսնացուց:

Հօրս մէկ բարեկամը կայ, որ Պէյքօզ կը բնակի, Մեծ հարս-

տութիւն մը ժառանգած է: Որսի ատեն թաչուն որսալու

կ'երթայ, ձկնորսութիւն կընէ. կրնան գտնուիլ: Հիմակ անմի-

աղաւնիի ղեկաւ ունի: Հան- ջապէս հաւնէ, Աստուած վկայ

գօցեալ հօրս օղիի ընկերն էր: Զիս ալ զաւկին պէս կը սիրէ:

Հորամարդի որսալու ատենները անոր գացի: Խօսք բացուեցաւ ինծի:

— Ի՞նչու չըլլայ, ըսի ինք-

— Ի՞նչ պիտի ընես, կին մը պիտի աւնեւ, որ քեզի պիտի ծառայէ, ահա այսչափ:

— Այս խնդիրը քանի մը ան- գամ ալ խօսակցութեան նիւթ եղաւ մեր միջև: Վերջապէս որ

մը որսորդութեան ելանք: Այն օրը շրջակայ գիւղին աղջիկները հաւաքուեցան:

Նաչիտ պէյ աղջիկները ցոյց տալով ըսաւ:

— Պիւրհան, ի՞նչպէս են:

— Անա՛ն. պէյ, ըսի:

— Ի՞նչ կայ, նայէ տեսնեմ, թերեւս կը հաւնիս, եթէ քեզի համար կին կ'ուզես, ասոնց մէ,

չէն հատ մը առնելու է: Դուք իսկապէս տանտիկին կ'ուզես և

այդ յատկութիւնը ունեցողնե- ները միմիայն գիւղերուն մէջ

կ'երթայ, ձկնորսութիւն կընէ. կրնան գտնուիլ: Հիմակ անմի-

ջապէս հաւնէ, Աստուած վկայ օր ձեր հարսնիքն ալ ես պիտի ընեմ:

Այս գաղափարը հաճելի եկաւ ինծի:

— Ի՞նչու չըլլայ, ըսի ինք- նիրենս:

— Տղա՛ս, ըսաւ, դուք կին

չես փնտռեր, քու զգացումնե-

ներուն և այս պատճառաւ ա-
մէնքն ալ անոր խաբըր կը սե-
պէին և կատակներուն կը հան-
դուրժէին: Գիւղին մօտերն
էինք: Աղբիւրին գլուխը նըս-
տանք: Գիւղացիները մածուն
ղրկեցին:

— Աղջիկներ, ըսաւ Նաշիտ
պէյ, սա՛ Պոլսեցի ամուրին պի-
տի ամուսնացնեմ: Ամէնքդ ալ
սանկ կարգաւ կեցեք տեսնեմ:
Ձեր մէջէն որո՛ւ որ հաւնի,
զանկա պիտի առնէ:

Ես չատոնց կատարած էի
ընտրութիւնս: Կապոյտ գլխա-
նօցով, սև յօնքերով, սև աչ-
քերով և կարմիր ալոյսերով աղ-
ջրկան մը հաւնած էի:

— Սա՛ կ'ուզեմ, ըսի պար-
զապէս:

Կը կարծէի թէ երազ կը
տեսնէի: Իսկոյն խօսքկապը
կատարուեցաւ: Նաշիտ պէյ,
իբրև նշանախօսութիւն հինգ
սփի տուաւ: Օ'ն, ի՛նչ աղէկ,
ի՛նչ դիւրին ամուսնութիւն մըն
էր: Այն գիշերը աղջկան հայրը
եկաւ, մէջքը լայն դօտի կապած
մարդ մը:

— Աղջիկդ այս պէյին պիտի
տանք, ըսաւ Նաշիտ պէյ:

— Գլխիս վրայ, պէյս. ըսաւ
մարդուկը, աղջիկը իմս չէ,
քուկդ է:

Ամուսնութիւնը կատարուե-
ցաւ: Գիւղական հարսնիքը
պատրաստուեցաւ: Նաշիտ պէյ
այդ փափաքով 2—300 ոսկի
ծախք ըրաւ: Ըմբիշներ մրձե-
ցան և ինչ, Ամուսնական սեն-
եակը մօտանք:

Մէկ բառով նկարագրեմ եր-
րորդ կինս: Գիւղացի էր: Գիւ-
ղացի աղջկան մը հետ ի՛նչ կը
խօսուի: Ահա ասիկա չէի դի-
տեր: Կնօջս անունը Կանիմէթ
էր: Մեր առաջին տեսակցու-
թիւնը շատ դուարճալի եղաւ:
Նոյնութեամբ զը յիշատակեմ:

— Անունդ ի՛նչ է.

— . . .

— Չ'ըսէ՞ք:

Կանիմէթ հանրմ պատասխան
չէր տար:

— Անուննիդ չըսէ՞ք, Կանի-
մէթ հանրմ:

Կինս ժպտեցաւ: Վերջապէս
ըսաւ.

— Քանի որ անունս գիտես,
ինչո՞ւ հարցուցիր:

— Անգամ մը ձեր բերնէն լը-
սելու համար:

— Հայրս ահա այսպէս Կա-
նիմէթ ըսեք է ինծի:

Հարսը այն օրուան ի պա-
տիւ յօնքերը սեւցուցեր և երե-
սին վրայ պիսակներ շինեք էր:

— Յօնքերնիդ և աչքերնիդ

ի՛նչ աղուօր են, ըսի:

— . . .

— Ի՛նչ հրամայեցիք:

— . . .

— Միասին Պոլիս պիտի եր-
թանք: Գուք ալ Պոլսեցի հա-
նրմի մը պէս պիտի բլլաք:

— Մենք Պոլսեցիներուն պէս
չենք կրնար բլլալ . . . մեր
ձեռքերը ծանր գործի վարժը-
ուած են:

Այս խօսքերը ըսած ատեն
խլնայով ներկուած ձեռքերը եր-
կնցուց: Կատակ բլլալու համար
ձեռքը համբուրել ուզեցի:

— Ես ալ քու ձեռքդ համ-
բուրեմ, ըսաւ:

Պայրամի օրուան պէս իրա-
րու ձեռք համբուրեցինք: Յե-
տոյ նօրէն լռեցինք: Խօսք ըլ-
լալու համար գիւղացիի կեան-
քին վրայ խօսեցայ: Այն ատեն
Կանիմէթ հանրմի լեզուն բաց-
ուիցաւ:

— Անցած տարի՛ հօրեղբայրս
ծխախոտ մշակեց: Ուղածին
չափ շահ չըրաւ: Այն ընդար-
ձակ արտին մէջ ծխախոտ մշա-
կելու համար արեւուն տակ
հողինիս ելաւ, Այս տարի իմ
եկաւ:

Նաշիտ պէյին Պէյքօղի ծո-
ռեղս օրականով մէկը պիտի
բռնեն . . . Կոփն ալ ծախեցին:

Այս տարի դեղնագոյն կօլ
մը աւին, բա՛յց կաթնտու չե-

լաւ: Անիկա ալ պիտի ծախեն:
Հաւկիթին շնորհիւ քիչ մը ե-
րեսնին խնդաց: Տեսնենք, մայ-
րըս կ'ըսէ թէ ձմեռուան համար
թարխանա՛ն աւելի պատրաս-
տենք: Կարծեմ թէ պիտի ծախէ
ալ:

Այն գիշերը մեր խօսակցու-
թեան միակ նիւթերը եղան
արտ, կօլ, հաւ, հաւկիթ:

Քանի մը օր ևս մնացինք,
Յետոյ որոշեցինք Պոլիս իջնել
և մօրս տունը երթալ: Մրար-
ներ պատրաստուեցան և իբր
նուէր, կողովներու մէջ թարմ
հաւկիթներ զետեղուեցան: Պըզ-
տիկ ամանի մը մէջ ալ կարագ
իւղ լեցուեցաւ և վրան թզենիի
տերև մը ծածկուեցաւ: Պղտիկ
տղայ մը այս ծրարները էջու մը
վրայ բեռցուց և կարագին ա-
մանը համետին մէկ կողմէն կա-
խեց: Կինս ալ սև զգեստը հա-
գաւ և գլուխը ճերմակ հաստ
ծածկոյթով մը գոցեց: Գիւղացի
մայրերէն և, հօրեղբայրներէն
ուրիշներէ հրաժեշտ աւինք Գիւ-
ղացի տղան փայտի հարուած
մը տուաւ էջուն, որ ճամբայ
եկաւ:

Նաշիտ պէյին Պէյքօղի ծո-
ռեղս օրականով մէկը պիտի
բռնեն . . . Կոփն ալ ծախեցին:

Այս տարի դեղնագոյն կօլ
մը աւին, բա՛յց կաթնտու չե-

— Տեսար, հաւնեցար: Աղ- նացուց, ըսի:
 Ջիկն ալ գէշ չէ: Հրամանէդ Մայրս ձեռքը համբուրել
 դուրս չելլեր, ինչ որ ըսեալն տուաւ նոր հարսին և յետոյ
 կ'ընէ: Գերուհիի պէս կը ծա- երկու կողմերը հատուրաւով
 առայէ քեզի: Ա'լ մի երկնցներ: Ըսաւ:

Մէկ էլ ու բեռ կազմող գոյ- — Տունին մէջ Մայիսի հոտ
 քերով շոգենաւ նստանք: Բը- մը տարածուեցաւ:
 նականարար Պոլսոյ մէջ ո'չ Մօրս ըրած փայցօն դարմա-
 ոք տեղեկութիւն ունէր այս նելու համար ըսի:

Պիւզ չէ՞ մի, հարկաւ գա- — Գիւզ չէ՞ մի, հարկաւ գա-
 ղէպէն: Մայրս ալ իմացած ղուհի հոտ կուգայ:

Մէկէն ի մէկ պիտի Աչքով ալ նշան ըրի աղջը-
 երթայի: Այնպէս ալ եղաւ: Կա- կան: Մայրս այս ամուսնութե-
 մուրջէն կառք նստանք: Ուրիշ նէն բնաւ չ'ախորժեցաւ: Գիւ-
 կերպով չէինք կրնար երթալ, ղական տուներու մէջ վարժուած
 որովհետեւ ամէն կողմերնիս լե- կանիմէթի համար ալ այս կեան-
 ցուն էր ծրարներով և գոյքե- քը անհանդուրժելի եղաւ: Հարս
 րով: Կառքը տունին առջև կե- ու կեսուր ամիսի մը չափ կռիւ
 ցաւ: Սպասուորը վազեց եկաւ: չըրին: Կինս կարեւորութիւն
 Մինչ մենք ներս կը մտնէինք, չէր տար մօրս խիստ ազդարա-
 սպասուորը կառապանին հեռ- րութիւններուն: Յրինակի հա-
 ծրարները, կողովները վար կ'ի- մար Կանիմէթ քալած ատեն
 ջեցնէին:

Մայրս սովորականին պէս — «աղջիկս կամաց կոխէ» ի պէս
 պարտէզին վրայի սենեակը կը ազդարարութիւնը քիչ մը ետք
 նստէր: Բովը դացի: փոխուեցաւ «ծանր քալէ» ի,
 — Տեսնենք ինչ օրս բերի, աւելի ետքը՝ «կամաց չ'կոխեմ»

Ըսաւ: Ի և երբ օր մըն ալ «ուհա՛» ի
 Դրանը դուրսը նոր կինս ձեւը առաւ, Կանիմէթ չ'գիմա-
 կեցած էր: ցաւ:

— Այս անգամուան օրսը — Ինծի ունա ըսողին ես ալ
 կենդանի է, ըսի և Կանիմէթին «չի՛ն՝ կ'ըսեմ» պատասխանեց:

ձեռքէն բռնելով ներս տարի: Բնականաբար աղուօր կռիւ մը
 — Նաչիտ պէ՛յ զիս ամուս- ըրին:

Այն իրիկունը ատուն եկած մըն ալ չ'գացի: Բանի մը ամիս
 ատենս մայրս Կանիմէթին ան- անցաւ: Շէրիի դատարանէն
 ցազիրը պատրաստած էր: Կօչնագիր եկաւ: Զուգադիպու-

— Այս հարսը գլխէս ճեփ ըրէ, թիւնը տեսէք որ դարձեալ
 ըսաւ ինծի: Այսօր տապարով Մահմետ փաշայի դատարանէն
 վրաս քալեց: Սիրտս փրթաւ: Կոչուեցանք և գարձեալ լազ
 Այսօրուան խայտառակութիւնը դատարարին առջև ելանք: Դա-
 տուօրը զիս տեսնելուն պէս
 տեղ մը պատահած չէ:

— Ա'նիս ըրի:

— Այո՛, «քիչ մը սանձը քա- — Անունդ ինչ է:
 չեմ» ըսի: Ասոր վրայ «ես մար- — Պիւհան:

դը երկուքի կը ճեղքեմ» ըսաւ — Հօրդ անունը ինչ է:
 և տապարը ձեռք առնելուն պէս — Մէհմէտ:

քիչ մնաց որ վախէս փողոց — Դատաւորը յօնքերը պառ-
 նեռուէի: Ապակիները կտրե- տեց:

ցի, «հոգի աղատող չ'կա՛յ» պո- — Դարձեալ դօւն ես, ըսաւ,
 աացի: Դրացիները օգնութեան ինզճ մարդը մտքէն չէր ան-
 հասան: Տակաւին ձեռքս ու ցընէր թէ աւելի ետքերը քա-
 ռաքս կը դողան: Այս կինը ան- նի՛ անգամ ես անունս պիտի
 պատճառ զիս կը կտրէ: Ինչ կը հարցնէր:

— Դիւղացի կնոջմէն ալ այս- պէս բաժնուեցանք:

Դիւղացի կնիկս այդպէս չէր — ԶՈՐՐՈՐԴ ԿԻՆԸ
 ըսեր:

— Մայրդ զիս ծեծելու հա- — Զօրրօրդ կինս Գէթի անու-
 մար վրաս քալեց. ես ալ ինք- նով յօյն աղջիկ մըն էր: Մեր

զինքս ծեծել չ'տուի: Զարբերութիւնը սկսաւ պա-
 Հարցաքննիչի մը երեւոյթը տեքազմի միջոցին, երբ ամէն
 առնելու համար միմիայն գրիչ տեքազմի միջոցին, երբ ամէն
 և թուղթ կը պակսէին ինծի:

Դիւղացին իր գիւղը զերկե- — Թիւններով կը տառապէր: Օր
 ցինք:

— Ես երբեմն կուգամ, ու կը կայանն էի: Անձրեւոտ ցուրտ օդ
 տեսնեմ քեզի, ըսի և անգամ մը կար: Մուշտակաւոր վերար-

2126-70.

կաւիս օծիքը վեր առած էի: Երբ ցուրտէն կարմրեցած էին, չօվանցեցիս ծայրերէն վազող Թրամուէյը եկաւ: Երկուքս ալ անձրեւի կաթիլներէն անգամ աշխատեցանք ներս մտնել. Իր որտեղութիւն կ'զգայի, Թրամուէյըն օգնեցի: Ուէյին ժամանումը կ'ուշանար: — Միտսի, մեհիհօ, ըսաւ: Ձեռնոց դրած ձեռքերովս կ'աշխատեի անուշ ձայնով մը: Խառն էի քիթս տաքցնել: Թրամուէյը նստանք: Դիպ-

Յանկարծ տեսայ մէկը, որ ուածը այնպէս բերաւ որ երկու չէնքի մը ցուրտէն ներքեւ ահագին համար պարապ տեղ կար: պատահած էր: Խաղը թափած Գով քովի նստանք: Տոմսակա-հին խորիս մը հազիւ թէ կը վաճառէր եկաւ: Աղջիկը քանի ծածկէր անոր նիհար ուսերը: մը պատահած դրամներ հանեց կը ջանար վերը ծածկել պոսայով գրպանէն: Տոմսակա վաճառ-մը, որուն թելերը թափած և բարկասիրտ Յոյն մըն էր: Պատ-անօրացած էին: Գլուխը հին գլխարկ մը դրած էր: Քանի մը տեղերէ ծակած կօշիկները ցե-խէն զերծ պահելու համար, բարձր քարերու վրայ կոխած էր:

Կը դողա՛ր: Ինքզինքիս նա-յեցայ և ամացայ: Վէլի էֆ. ի պատմութիւնը միտքս եկած էր: Ես անոր հետ բաղդատմամբ մուշտակներու մէջ ծածկուած էի: Իսկ խեղճ աղջիկը կա-պուեցած մատները շունչովը տաքցնելու աշխատելով, դէմս կեցած կը դողդղար: Ան ալ ին-ծի պէս թրամուէյի կ'սպասէր:

Ուշադրութիւն ըրի: 17—18 տարու կար: Խաչոր կանաչ աչ-քերը շատ գեղեցիկ էին: Մուշ-տակը բերնին դրած ըլլալով, չ'կրցայ որօշել անոր ձեւը: Այ-

Խեղճ աղջիկը դժուար կա-ցութեան մը մատնուած էր: Վերջապէս կը պարտաւորուէր վար իջնել: Այդ պահուն միջա-մտելու պէտքը զգացի:

— Ես մանրուք ունիմ, օրի-կ'ընդունի՛ք, ըսի:

Պատասխան չ'տուաւ:

— Կ'աղաչեմ, առիկա ամե-թիի հետ միասին ապրելու որո-նուն կը պատահի, ըսի:

Շնորհակալութիւն յայտնեց: այս կերպով աւելի հանգիստ Դրամը տոմսակա վաճառին տուի պիտի ըլլայի: Բերայի մէջ յար-և տոմսակը առի:

Այս պզտիկ օգնութիւնս ա-պէս այր ու կին եղանք: Գոր-աթ ընծայեց որ հետը խօսիմ: ծին գէշութիւնը հոն էր օր չէի: — Հեռու տեղ պիտի երթաք կրնար Գէթին կառավարել: Անիկա տարօրինակ հոգեբանու-օրիորդ, հարցուցի:

— Մինչև Ղալաթիա պիտի թիւն մը ունէր: Արաշի պա-րերէն և սրիկաներու երգերէն շատ կ'ախորժէր: Ո'ւր որ սինէ-մայի սփռագործական փիլմ մը գտնուէր, հոն կը վազէր: Բնա-կանաբար ես ալ միասին էի:

— Հայրերնիդ մեռա՞ծ է, Այլեւ մեր բոլոր խօսակցու-թիւնը սինէմայի վրայ էր: Երբ ես շատ փօքր էի: — Դուք գիտեք, Նաւապե-տ: Նաւը ընկղմեցաւ: Զ'կըր-ցանք լուռ մը առնել

— Հիմայ մարդ չ'ունի՞ք: Ինչպէս էր: — Սոսկալի՛ էր, ճիճիս:

— Ո'չ... Մայրս մեռած էր երբ ես շատ փօքր էի:

— Դուք ի՞նչ պիտի ընէք: Գիտե՞ս, ի՞նչպէս աղջիկը փա-խած առնէ օթոմօպիլին մէջ

— Ձեմ գիտեք: Կ'զգայի թէ կարեկցութիւնս կամաց կամաց սիրոյ կը փոխ-ուէր: Աղջիկը բոլորովին անօք և անօգնական մնացած էր:

Խօստացայ գործ գտնել իրեն: Ըսի թէ թող գայ տեսնէ զիս: Այն օրը Գէթիի հետ այսչափ

— Զարկաւ... Իսկոյն հոն կը վազէինք: Յետոյ դարձեալ սինէմայի խօսք կը բացուէր:

— Դուք գիտեք, Նաւապե-տ: Նաւը ընկղմեցաւ: Զ'կըր-ցանք լուռ մը առնել

— Հիմայ մարդ չ'ունի՞ք: Ինչպէս էր: — Սոսկալի՛ էր, ճիճիս:

— Ո'չ... Մայրս մեռած էր երբ ես շատ փօքր էի:

— Դուք գիտեք, Նաւապե-տ: Նաւը ընկղմեցաւ: Զ'կըր-ցանք լուռ մը առնել

— Մաքլին ի՛նչ սոսկալի ոճ-
րագործ է, այնպէս չէ՞:

— Այո՛:

— Ի՛նչպէս փախաւ բանտէն.

— Սոսկալի՛ բան էր:

— Վանդակորմերը պարզա-
պէս պանիրի պէս կտրեց:

— Ձարմանալի էր:

— Այս գիշեր «Խորհրդաւոր
օգնական»-ը կայ:

— Բնականաբար պիտի եր-
թանք...

Ըստ սովորութեան հոն ալ
գացինք: Երբեմն ֆիլմերը սեռի
կ'ըլլային: Այն ատեն օրերով
կը յաճախէինք.

Այլևս սի՛նէմայի բոլոր ան-
ուանի դերակատարները կը
ճանչնայի: Պարզապէս մտերիմ
բարեկամներ եղած էինք միայն
չէսքա Պէթթինիներու, Սիւզան
Կրանտէներու, Մաքս Լենէքսե-
րու, Ռիկաուէներու հետ:

Գիշ քիչ ուրիշ մենամուլու-
թիւն մըն ալ ունեցաւ Բէթթի:
Սինէմայի տեսարանները տու-
նին մէջ ներկայացնե՛լ: Ահագին
ծախքերով զգեստներ չինել
կուտայինք: Այդ տեսարաննե-
րէն մէկը նկարագրեմ ձեզի. —
Աբաշի խաղ մը պիտի ներկա-
յացնէինք: Ես չապիկս հանեցի
և ֆանէլայիս վրայէն հագայ
ժաքէթս: Յետոյ թաշկինակ մը

փաթեցի վիզս: Աչքերուս տա-
կը սեւցուցի և հացին դանակը
ակռաներուս մէջ առնելով սեն-
եակին դուռնէն կամացուկ մը
ներս մտայ: Բէթթի անկողինը
պառկած էր մերկանդամ: Ես
ո՛վ գիտէ ի՛նչ դէմքով ներս
մտայ սենեակին դուռնէն որ
Բէթթի, դերին սահմանէն դուրս
ըլլալով, սկսաւ պոռաւ:

— Անա՛ն, կը վախնամ կօր...
Եթէ անմիջապէս գլխանցս
չ'հանէի, տարակոյս չ'կար թէ
Բէթթի պիտի պոռար.

— Ճան փութա՛ս և ո՛ր մը:
Վերջապէս սինէմայի վար-
պետներու այս փորձերը ընելով
ընելով, երկուքս ալ ճարտար
դերասաններ եղանք: Այլևս
կրնայինք ամէն կարեւոր խաղի
տեսարանները ներկայացնել:

Օր մը երբ տուն եկայ, Բէ-
թին հոն չէր: Սենեակս մտայ և
զգացի որ պաղութիւն մը կար
հոն: Տանտիրուհին, որ լե՛կ կին
մըն էր, ըսաւ.

— Բէթթին հօս չէ, գնաց:
— Ո՛ւր գնաց, հարցուցի:
— Իտալիա...
— Ի՛նչ Իտալիա...
— Իտալիա..., Իտալիա...

Կինը պաղաբեամբ կ'ըսէր այս
խօսքերը, իբր թէ Բէթթի դրա-
ցի մը տունը դացած ըլլար,

Կարծես թէ կեցած տեղս կտրելու պէս եղաւ: Բէթթին էր:
պիտի իյնայի: Փեռիշաւն վիճակ իննդի պէս դուրս նետուեցայ:
մը ունէի: Պահարանները աչքէ
— Ա՛ն. Բէթթի, կ'ըսէի ինք-
անցուցի և տեսայ որ ամէնքն ներքինս և դրան առջեւը գըտ-
ալ պարպուած էին: Բէթթի ա նուած իր մեծադիր պատկերին
մէն բան առնելով փախած էր: ցոյց տալով կռուփներս անէծք-
Անկողինին նայեցայ: Բարձին ներ ուղղեցի անօր:

Վրայ գլխին հետքը կը նշմար-
ուէր: Երեսս անօր վրայ դրի
լալազին: Այդ բարձին ծածկոյ-
թին տակ բան մը չխրտաց:
Թուղթի կտոր մըն էր... Առի:
Հետեւեալ տողերը գրած էր
ինծի:

«Պիւրհանձնիկս,
«Դերասանութեան համար
ունեցած սէրս քեզի հանդէպ
զգացած սիրոյս յաղթեց. Սի-
նէմայի ընկերութեան մը հետ
պայմանաւորուելով Իտալիա
կ'երթամ: Մնաք բարով:
Բեքի

Նօրէն լացի: Օրերով չկրցայ
մխիթարուիլ: Ասիկա ամէն բա-
նէ աւելի ազդած էր իմ վրաս:
Սինէմաներուն թշնամի եղած
էի: Բաւական ատեն անցաւ:
Օր մը ըսին թէ գեղեցիկ ֆիլմ
մը պիտի ներկայացուէր Լիւք-
սէմպուրկի մէջ: Ելայ հոն գա-
ցի: Տրամը սկսաւ: Երբ ամե-
նէն կարեւոր դերը ստանձնող
արուեստագիտուհին տեսուե-
ցաւ վարագոյրին վրայ, չուռչս
պէս ըլլայ հետը կը կենակցիմ»:

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԿԻՆԸ

Բէթթին բաժնուելէս ետք
բաւական ատեն չ'կրցայ վիշտ
ամօքել: Այդ կնոջ հետ շատ
հանգիստ կեանք մը ապրած էի:
Միակ նեղութիւնս սինէմայի
սեռն էր: Անօր ալ զբօ-
սանքի հանգամանք տուած էի:
Բաւական ժամանակ վերջ
դարձեալ ամուսնանալու որո-
շում տուի: Երկար փնտաւոր-
ներէ յետոյ մեր ուղածին պէս
աղջիկ մը գտանք, միայն տա-

րիքը քիչ մը պզտիկ էր:
Որու հետ որ պէտք էր խօ-
սեցանք տեսնուեցանք:
Այս անգամ աղջիկը ինծի
Այս անգամ աղջիկը ինծի
էի: Բաւական ատեն անցաւ:
ցոյց տրուեցաւ: Շատ գոհ մնա-
ցի: Միայն թէ մայրը աղջիկէն
չկրնար բաժնուիլ եղեր: Հա-
մաձայնեցանք: Զօքանչօ ըլլա-
լիք կինը շատ քաղաքավար,
նէն կարեւոր դերը ստանձնող
աւելի ինքնիրենս կըսէի. «Ինչ-
ցաւ վարագոյրին վրայ, չուռչս
պէս ըլլայ հետը կը կենակցիմ»:

Որոշում տուինք երկուս-
տեք որ առանց մեծածախս
հարսնիքի մը պսակը կատա-
րենք, ու այսպէս պարզ հաց-
կերոյթով մը փեսայ եղայ:

Կինս պէպէքի կը նմանէր:
Սենեակին դուռը բանալով ներս
մտած պահուս զօքանչս ալ հոն
գտայ: Աչքերը աղջկան ուղղած
ժպտուն դէմքով մը նստած էր:
Ես ալ ալ անկիւն մը քաշուե-
լով նստայ: Բնականաբար զօ-
քանչիս սենեակէն դուրս ելիւր
չէի կրնար ըսել: Ժամանակ
անցնելէ յետոյ մայր ու աղջիկ
իրարու պզտիկ նայուածք մը
փոխանակեցին: Յետոյ, զօքան-
չըս խօսքը ինծի ուղղելով.

— Տղաս, աղջիկս շատ պըզ-
տիկ է:

— Այո՛, տիկին...:

— Ես արդէն միտքս սրբա-
կի մը պէս բամպակի մէջ մեծ-
ցուցած եմ:

— Աստուած պահէ տիկին...:

— Սակայն, աւա՛ղ

— Ինչո՞ւ տիկին:

— Ալ թաւ գնաց, ձեռքէս
եկաւ:

— Տեղ մը չ'գնաց, տիկին,
նորէն վանդակին մէջը ըսել է:

— Այո՛, բայց, այլեւս...:

Երկուքս ալ լռեցինք, պահ

մըն ալ այսպէս անցաւ: Զօ-
քանչս գարձեալ:

— Զաւա՛կս, ըսաւ:

— Հրամայեցէք:

— Աղջիկս շատ պզտիկ է:

— Հասկցայ տիկին:

— Զագուկս շատ պիտիտիկէ:

— Ալ բաւական է տիկին:

— Ի՞նչ կայ, ինչո՞ւ, ինչո՞ւ

կ'զգածուիք:

Զօքանչս թաշկինակը հա-
նելով աչքերէն կաթող արցունք-
ները սրբեց և նորէն.

— Զաւակս... ըսաւ:

— Հրամայեցէք մայրիկս...:

— Աղջիկս...

— Շատ պզտիկ է, չէ՞, ալ

աղէկ մը հասկցայ...:

— Հասկցար ես՝:

— Բնականաբար:

Զօքանչս ոտքի ելնելով դէ-
պի դուռը ուղղուեցաւ և ետին
դռնալով.

— Աղջնա՛կս... ձագո՛ւկս...

Այլևս չէի կրնար համբերել
ու դիմանալ, ուստի ան չըսած
ես ամբողջացուցի:

— Շատ պզտիկ է, շատ պի-
տիտիկ է, միտքի սրուակ է,
փամփուլիկ է. բնաւ հոգ մի
ընէք:

— Ողջ եղիր զաւակս... ար-

դէն ես ձեր շատ մօտը պիտի
սպասեմ:

Երբ դուռը գոցուեցաւ կնո-
ջըն մօտենալով.

— Իմ գեղեցիկ տիկինս ըսի, — Ես դիտմամբ այսպէս խօ-
սեալ... ձեռքս երկարեցի: Ան սեցայ, պզտիկ ըլլալուն համար:
Քիչ մը յետոյ դարձեալ եր-
վախնալով.

— Աման, ինծի մի մօտենա՛ք կուքս մինակ մնացինք, կնոջս
... ըսաւ: մօտենալու համար առաջին ան-

— Բան մը չեմ ըներ կոր, գամ համոզիչ խօսքեր ընել ո-
ձեռքերնիդ պիտի համբուրէի: րոշեցի:

— Զեռքդ ձեռքերուս մի՛ — Տիկին ըսի, ձեզ ինչպէս
դպցնեմ... վախցուցած ըլլալս չեմ գիտեր

— Ինչո՞ւ:

— Կր վախնամ կոր... կոր, վախնալիք բան մը չ'ու-

— Մէկդի բրէք, հոգի՛ս, այդ նիկ եղանք:

տեսակ վախկոտութիւնը, ըսի: — Հիմայ երբ էրիկ կնիկ ե-

Երբ սկսայ թեւերս բանայ. զանք, այլևս չ'պիտի՛ կրնամ

— Մայրիկ, ըսելով սկսաւ անկիւնը անցնելով միտքով

պոռաւ: Անմիջապէս սենեակին օյիւնի խաղալ:

Դուռը բացուեցաւ ու զօքանչս — Զի խաղալ կըլլայ մի՛,

— Ի՞նչ կայ զաւակս ըսաւ: միտքով օյիւնի չէ, այժմէն իսկ

Երկուքս ալ լռեցինք: Քիչ սկսած ենք արդէն հարս ու փե-

մը յետոյ աղջիկը մօրը դռն- սայ խաղալ:

նալով.

— Բան մը չ'կայ մայրիկ, մայրը այնքան յեղեղեղած այն-

վախացայ: քան կրկնած էր «պզտիկ աղջի-

— Մի վախնար իմ պղտըլիկ կս» Վիկի միկի ձագուկս յան-

ձագուկս, մի վախնար իմ ա- կերպը որ, աղջիկը իրապէս և

նուշիկ աղջիկս... նայէ ան ալ անզգալաբար պիպիք դարձած

եղբայրդ կը սեպուի:

Ես բնազդօրէն

— Ա՛յ, ա՛յ, ա՛յ, Մայրիկ ին-

չո՞ւ այդպէս կ'ըսէք, կարելի պիտի կրնայի համոզել զինքը:

Բան է՞ որ ես անոր եղբայրը Ուստի որոշեցի իր ամէն ըսած-

ըլլամ, պաշտօնապէս կինս է... ներուսն այս ըսել.

Զօքանչս ինծի աչքով նշան

ընելով ականջիս մօտեցաւ.

— Օ՛հ, սեփե սեփե պիկ կիշիւ,

խաղանք ըսաւ:

—Հայ, հայ, խաղանք ըսի... ապրելակերպը գծուեցաւ։ Մեր
Կինս սենեակին մէկ անկիւ-
նը օտքի վրայ կեցաւ, ես դրան
սէմին վրայէն դէպի կինս ոս-
տոստելով ըսի։

—Սեֆե, սեֆե պե՛ն կեցիս։
—Զընդորադըն խօշ կեցիս, բար պզտիկներուն փողոցը խա-
լուեալն չ'մնաց, դուռը դար-
ձեալ բացուեցաւ և զօքանչիս
գլուխը երեւաց։ Այնքան բար-
կացած էի, այնքան ամացեր էի
որ կնոջս տալիք պատասխա-
նին, ձեռք փոխելով ըսի։

—Մայրիկդ, ալ ապուր է
կերէր...։

Այս խօսքերը ըսելուն, մայր
ու աղջիկ ձեռքերնին կզակնուն
տարին և մին մեղմ ու միւսն
խապօտ ձայնով։

—Վայ, պե՛նիս քոսե սա-
ֆադըն ըսելով, երկուքին ալ
պոռալը մէկ եղաւ։

Ինքնիրենս մտածեցի, արդ-
եօք կը խենդանա՞նք կոր, թէ
չէ երազ կը տեսնանք կոր։
Ասիկա բնաւ երեւակայած չէի
որ չորս կնիկէն յետոյ հինգե-
րորդի մը հետ ամուսնանալով
տղու մը պէս ֆոշե գալիսնա՞ն
(ծառածառ) պիտիխաղայի, չիտակը
զարմանալի էր։ Քանի մը օր ալ
այսպէս անցաւ։ Այսուհանդերձ
վառան էի որ օր մը անշուշտ
անոր պիտի տիրանայի։ Ալ մեր
քննութեան մը մասնակցէի,

կատարելագէտ պիտի յաջողէի։ —Ա՛լ, կ'աղաչեմ ըսի...։

Ինչպէս ըսի կնոջս հաճելի Աղջիկդ դարձեալ բամպակի մէջ
թուելու համար որոշած էի իրեն
յարմարիլ։ Զօքանչս իսկ երբե-
մէկ կը վերադարձուի, զիս մի-
մեղադրէք։

Ձերկարենք բաժնուեցանք։
* * *
Բաւական ժամանակ յետոյ,

Իշխիսիս, իշխիսիս, կրնա
արեւոս shirshirshil.

Երևալը եհեիլի, պաւսա միւ-
նե shesheh,

Ճիւղիկիսե՛ն պեզիս պի-
գույու գազըն,

Երևալը պոսսան, եսդըղը
կիօսթի,

Ձեռքի կեղնիշ եսդըղը իս-
թի։

Եսդըղը եոստու, պաղիշի
սեհիս

Օ սա եսդան պոսսա եսդան
Ֆիլի եոստու պիւ երդան...։

Եւ սակայն խաղը այսպէս
չերկնար շարունակուիլ, որով-

հետեւ տղու մը մտայնութիւնը
ունեցող մէկը միայն կրնար

դիմանալ այս կծանքին, սւս-
տի որոշեցի ամէն պատահակա-

նութիւն աչք առնելով խնդիրը
պարզել, 'ի հեճուկս զօքանչիս։

Ժամանակ մը յետոյ վերջապէս
բաժնուելու որոշում տուի, այն

ատեն զօքանչս դարձեալ իմ
պզտիկ զաւակս ըսելով բերանը
բացաւ։

Դատաւորը ասոր վրայ բար-
կացաւ և ըսաւ։
—Մայրը խօսելու իրաւունք
չունի, դու՛րս հանեցէք զինքը։

Հրամանը կատարուեցաւ։
Դատաւորը դարձեալ հար-
ցուց։

— Աղջիկս, որքա՞ն նաւագա
կուգես կօր,

Դուրսը սպասող մայրը բե-
րանը դատարանին դրան բա-
նալիին ծակին դնելով,
հինգ մէճիտ, հինգ մէճիտ կը
պառար։ Հօն ներկայ եղողներս
իրարու նայեցանք զարմանքով։

— Այս ձայնը ուրկէ կուգա՞յ
հարցուց դատաւորը։

— Տէր իմ, մայրը իր բերա-
նը դրան բանալիի ծակին յար-
մարցուցած կը պառայ... ըսի։
Դատաւորը վերջին աստիճան
բարկացած հրամայեց։

— Դատարանէն բոլորովին
դուրս հանեցէք տաճարը կնիկը
և յետոյ յօնքերը պատելով
վճիւր արձակեց։

— Երեք մէճիտ...։

Ամէնքս ալ դուրս ելանք։

Հինգերորդ կնիկէս ալ այս-
պէս բաժնուեցայ։

ՎԵՑԵՐՐՈՐԴ ԿԻՆԸ

Վեցերորդ կինս սոսկալի
գիպուածի մը գոհ եղաւ։ Այս
ալ մանրամասնութեամբ պատ-
մեմ։ Հինգերորդ կնոջս տղու
խաղերու նկատմամբ ունեցած

սիրոյն չը կրնալով դիմանալ
բաժնուեցայ և սակայն գարձ-
եալ ամուսնանալու պէտքը ըզ-
գացրի։ Այս պէտքը այլևս ինծի
համար հրաւանդութիւն եղած էր։
Պէտք էր ամուսնանալ։ Մանա-
նաւանդ կուզէի տեսնել թէ՛
ճակատագիրն ու բաղդը տակա-
ւին ի՞նչեր վերապահած էին ա-
պագային։ Փեսայ եղած իրի-
կունս սենեակին մէջ գտայ չամ
եւրոպայի նմանող խոշոր կին
մը։ Ինծի կը ճանչնաք արդէն,
ես պոյպօս չունիմ։ Այս դեկինը
տեսնելուս սարսափեցայ։ Եթէ
իրարու քով կենալու ըլլայինք,
կ'դիրք կը ձեւացնէինք. անկա
շատ երկար իսկ ես խիստ կարճ
էր։

Կինը սեւէ մէկը չ'ունէր։

— Այլևս այս կնոջ հետ հան-
գիստ պիտի ըլլամ կրտէի։

Նոր կողակիցս միայն սիրա-
յին խօսքերէ կը հասկնար։ Նը-
կարագրեմ գինքը։

Գասալիփի քեփսի յիշեցնող
մեծկակ դէմք մը, քանի մը
ծալքերով կազմուած պարանոց
մը, մոտաւ ուսեր, մեծկակ
կուրծք մը, ինչպէս մասալներու
մէջ կ'ըսուի մէկէն արիւն և
միւսէն շաբաւ պիտի հոսէր
կարծես։ Սակայն կազմուածքի
տգեղութիւնը ըստ օրինի բա-

ժանման պատճառ չէր կրնար
ըլլալ, ուստի որոշեցի ամէն
ինչ աչք առնելով հետը ապրիլ։
Խօսք բացի։

— Որքա՞ն պախրիյար եմ
ըսի։

Կինս ամբողջ աւաղաբութիւ-
նը շրթունքներու շարժումնե-
րուն լարելով մտիկ կրնէր։

— Կը չափազանցէք կօր է-
ֆէնտիմ, տակաւին ըսածնուդ
չափ ծեր (էթիար) չէք ըսաւ։

Ակամայ կասկածեցայ, յու-
զումէն չէ հասկցած ըսի, ուս-
տի աւելի ցած ձայնով։

— Օղը տաք է այնպէս չէ՞։
Ձեռքը ականջին ետեւը տանե-
լով։

— Էֆէնաի՛մ, ըսաւ։

Չզուանքով լեցուեցայ. հաս-
կցայ կինս խուլ... էր, քիչ
մ'առաջ արտասանած պախրիյար
բառը, իսկ ըլլալուն համար
հիսրիյար հասկցած էր...։ Խուլ
ըլլալը կամ ըլլալը աղէկ մը
հասկնալու համար դիտմամբ ա-
ւելի ցած ձայնով կրկնեցի։

— Օղը տաք է, չէ՞։

Այլևս չը հարցուց, միայն
կոշտօրէն խնդաց, յետոյ ինք-
զինքը արդարացնելու համար։

— Հարբուխ եղած եմ... ի՞նչ
է պատճառը չեմ գիտեր, ական-
ջս խուլի մը ականջին պէս ե-
ղաւ...։

— Թապիի կիչեք ըսի։

— Բժիշկի (թապիպի) ցոյց
առաւ պէտք չը տեսայ։

— Չօր տրի ըսի։

— Uorsnu'nd, uorsnu'nd, ըսաւ։

Այս սխալ հասկացողութիւն-
ներուն առջև չի խնդալու հա-
մար շրթունքներս կը խածնէի։
Խեղճ կինը հակառակ իր բուռն
ջանքերուն, բոլոր ըսածներս
սխալ կը հասկնար։ Խօսակցու-
թիւնը շարունակեցինք։

— Փեկնիդե բանա՞մ։

— Թէնճիդէ՛ ըսիք. հօտ կու-
գայ, կրնայ ըլլալ, թերեւ զա-
րը կերակուր կ'եփեն կօր...։

Նիւթը փոխելու համար խօ-
սակցութիւնը դարձուցի։ Կնոյս
աչքերը կապտադոյն էին։ Իր
անկեղծութեան մասին ես գա-
ղափար մը առնելու համար։

— Էլա գոյնը շատ կը սիրեմ
ըսի։ Անմիջապէս պատասխա-
նեց։

— Գործարա՞նն ալ (հալէ) կը
հօտի։ Այդպիսի հոտ մը չեմ
առներ կօր ըսաւ։

Կինս թէև խուլ էր բայց
բառախաղութիւնն ալ շատ կը
սիրէր։ Պահ մը լուռ մնացինք,
քիչ վերջ։

— Իսկեւրդ մը առնելով քովդ
նստի՛մ, ըսի։

— Իշկեկսի՞մ մի, նօհուսյու

եանհին, շատ կը սիրեմ, չորսան նա խաղացողներուն կը նմանէ-
ալ լաւ կըլլայ:

Ես սքստեիով:

— Հայ փաթիւ ըսի:

Անոր ալ պատասխան սը խը ե՞րբ պիտի անցնի: Չորս
գտաւ և ըսաւ:

— Եթէ քակրան թարմ ըլլայ լոր բժիշկները հարբուխ կ'ըսեն
իւր եղանակին լաւ կերակուր կերթան: Շատ դժուար բան
է...:

— Էդիին ֆօրիւ...

— Այո՛, ըսածնուդ պէս, ևն-
կիւնարդի եփելու է... ըսաւ:

Կինս չատ փիս պողազ ըլլա-
լու էր, որոհեաւ բոլոր նմանու-
թիւնները կերակուրի կը վերա-
բերէին: Երթալով կը նեղուէր:
Ինքնիրենս խօսելու պէս:

— Էօֆիւզ, ըսի:

— Այո, թէ մօրմէ և թէ հօր-
մէ հօֆիւզ ըլլալը դժուար է
ըսաւ:

Խնկիս պիտի գար: Աթոռ
մ'առնելով ճիշդ քովը նստայ:
Մեր խօսակցութեան շարունա-
կութիւնը այլևս պոռալու ձև
առած էր:

Խուլ մէկու մը հետ տես-
նութիւն ի՞նչ դժուար, ի՞նչ չար-
չարանք բան է: Միշտ կը պո-
ռայի: Քանի մ'օր վերջ ձայնս
քաշուեցաւ բոլորովին: Կոկորդոս
բռնուեցաւ: Խօսակցութիւննե-
րը այլևս նշաններով տեղի կ'ու-
նենային: Երկուքս ալ քանկոսի-

ինք: Խեղճ կինը այս ձեռն
խիստ գոհ էր: Երբեմն կ'ըսէր:

— Չեմ գիտեր, այս հարբու-
տարի է կը շարունակուի, բո-
լոր բժիշկները հարբուխ կ'ըսեն
է... կըսէր:

Բնականաբար խեղճը կը խա-
բէին: Կոկորդոս աղէկցաւ թէ և,
բայց ես ալ զարմանալի սովոս
րութիւն մը ունեցայ: Ամենուն
հետ պոռալով կը խօսէի: Պաշ-
տօնատան մէջ դիւանապետին
հետ իսկ կռիւ ըրինք: Ինծի երբ
հարցում մը ըլլար՝ բոլոր ուժո-
վըս պոռալով կը պատասխանէի:
Օր մը դիւանապետը հարցուց:

— Պիւրհան պէյ, երէկ ձեզի
յանձնած թուղթերս պաշտօնա-
տուն ղրկեցի՞ք:

Այնպիսի բարձր ձայնով այդ
ըսի որ պաշտօնակիցս տեղէն
ցատկեց: Քաջ սեղանի վրայ
Շէֆերիսի (քնացող) ընող ձե-
րուկ չիւսէյին պէյը աչքերը
կոշոր խոշոր բացաւ և սենեա-
կը ձայնէս չիւն չիւն խօսեցաւ:
Այս պատահարները առանց սա-
կայն ուղղորդութեան առնելու
նոյն ձևով, նոյն բարձր թոնով
շարունակեցի:

— Շատօնց ղրկեցի: Ձեզի

տեղեկութիւն չըտուի՞:

— Ոչ, չըտուիք, ինչո՞ւ այդ-
պէս կը նեղանա՞ք կօր, ըսաւ
դիւանապետը:

— Չեմ նեղանար տէ՛ր իմ. լալը կը պնդէի և բարեկամե-

ամէնօրուայ պէս կը խօսիմ: Բայց
— Աման Պիւրհան էֆէնտի, լալը կը պնդէին: Տունս մօտ
այնպէս այդ մը ըսիք որ՝ ամ-
բողջ դիւանատունը թնդաց:

— Ինչ մը բարձրէն խօսիլը
նեղանա՞լ է:

Սխալս հասկցած էի, պէտք
էր դիւանապետէն ներողութիւն
խնդրել: Ուստի քովը երթալով
կնոջս պարագան հասկցուցի:
Մարդը բնականաբար ներեց:
սակայն անկէց յետոյ ինծի հա-
մար անկարելի եղաւ կամաց
խօսիլ: Փափաքով խօսիլը բա-
ցարձակապէս մոռցայ: Ինչ ժո-
ղովի մէջ ալ որ գտնուէի, ա-
մենուն ուղղորդութիւնը կը
գրաւէի:

Այսուհանգերձ կինս լաւ
կողմ մ'ունէր, որչափ որ բար-
կանայի, որչափ որ ծանր խօս-
քեր ընէի չը լսելուն համար,
պատասխան չէր տար:

Տունէն դուրս մեալս անկա-
րելի էր, որովհետեւ եթէ բա-
նալին առած չ'ըլլայի և դուռը
չը գտնուեցաւ: Գործին գէշ
կտորտէի իսկ, չէր իմանար:

Օր մը զարմանալի դէպք մը
պատահեցաւ: Դիւանատան մէջ

պաշտօնակիցներուս հետ ոտա-
նաւորի մը մօտին անհամաձայ-
նութիւն ծագեցաւ, ես այս ո-
տանաւորին Պագի Տիվանէն ըլ-

լալը կը պնդէի և բարեկամե-
բայց ինչո՞ւ այդ-
պէս կը նեղանա՞ք կօր, ըսաւ
դիւանապետը:

— Դուռը չալեցէ՛ք, Պագի
Տիվանէն ու Աշրգ Էօլիւրը ուղե-

ցէք, ու հոս բերէք:
Քառորդ ժամ վերջ սենեկա-
պանը եկաւ ձեռքը ունենալով
վեց հատ քիւնձիւրի պազըր քալիս
մը և պղտիկ սակաւի մը մէջ
լեցուած հանքածուխ (թաշ քէօ-
միւր):

— Այս ի՞նչ է Հիւսէյին, ըսի:

— Ձեր ուղածները հանրմին
ըսի, հանրմին ալ ասոնք տուաւ,
ես ալ բերի:

Յայտնի է որ կինս չէր հաս-
կըցած: Պազը Տիվանէն պազըր
քալիս և Աշրգ Էօլիւրը՝ քաշ
քեր ընէի չը լսելուն համար,
ֆիզիկայի փոխած էր:

Այս վիճակին վերջ մը տալ
պէտք էր: Ամենէն վարպետ
բժիշկներուն դիմեցի, դարման
չը գտնուեցաւ: Գործին գէշ
կտորտէի իսկ, չէր իմանար:
նեղուի քով պղտիկ չի մնալու
համար կը լսե ու կը հասկնայ

կը ձեւացներ, և պէտք եղած — Առաջուան պէս թող մնամ
դարմանի պատուէրները մտիկ ես կը հասկնամ: Ի՞նչ կ'ըլլայ
չէր ըներ: Վերջապէս բարե- քիչ մը ծանր լսելով: Ինծի հետ
կամներէս յոյն բժիշկի մը տարի խօսողները իրենց ձայնին հա-
կինս, զօր քննելէ յետոյ բը- մար վա՞րձք պիտի պահանջեն,
ժշկուելը անկար' լի է ըսաւ և թող պոռան...:
խորհուրդ տուաւ Բերա Վեր- Օր մը տեսարանի մը ներկայ
տուէն էն ականջափող մը գնել: եղայ. բնաւ չեմ մօռնար: Մեր
Ականջափողը կինս ականջի պէս տունը հայ պողոտան մը եկած
ականջին դնելով լսողութիւնը էր, ան ալ խուլ էր: Կնկանս
դիւրացնելու պիտի գործածէր: հետ կը տեսնուէին. խօսակ-
Այդպէս ալ ըրինք, Գործածու- ցութիւններն նոյնութեամբ նո-
թեան եղանակը կնոջս սորվե- թագրեցի:
ցնելէ յետոյ փողոց ելած ատենն — «Մասաւ» պու սանթրա-
ալ գործածել յանձնարարեցի: յար փեփ «պահալը»...:
Իրիկուն մը երբ տուն վերա- — Զօգիւնձի չօգիւյի, «պաղ-
դարձաւ, տեսայ որ խողովակը լը» գալնազ եւ...:
երկու մասի բաժնուած էր: — «Գալընա» նե՞ փերեհիւ:
— Ի՞նչ եղաւ ըսի...: — «Ասալընա» եւ նե՞ փերեհիւ,
Ապուշ նայուածքով մը երե- նե՞ սեյի տուրուպ տուրուֆան
սըս նայելով և արանջալով. պանս «եւելին երթիրուսին»:
— Ես այս խողովակը այլեւս — Պե՛ն սանս «միւնեկքսար-
չեմ ուզեր ըսաւ: — արեւ» սկսեցի ֆի:
— Պատճա՞ռ, հարցուցի նը- — «Դասիկ» իտուրսը, նե՞
շանացի: — «Ասալընա» սանս «մասիկ» եւ փ-
նը գացած էի, հոն հանրձ մը — «մասիկի», սանս «մասիկ» եւ փ-
կար, ինծի պոռալով «աղիկս» իսրեւ Մաննիկ օլ իսրեւ «Հայ-
«գու՛ն ա՛լ սազ չր գտար Տեգուռ- կանուշ»:
նախն հալիս ըրի՞ր» ըսաւ: Ա- — «Դօնուշ» տեսեւ, փյաք
մէնքը խնդացին, ես շատ նկուշ պահսեան գօնուշանաղը:
մնացի, այլեւս չեմ ուզեր այս — Նե՞ փերեհիկի:
խողովակը...:
— Ի՞նչ պիտի ընենք, ըսի: փարսը: Արասա, ափազօղ ալմալը

ֆի կիշտուն, Գաւապեանսա Է- մօռցած դուրս նեւուեցայ, ոս-
եիսի փարսը: — Գաւապ սիւ ֆեանընսա սու-
երն հշի նե, «գանիշտե» իտուլը- թացի: Վարմանը հոն էր:
լեռնիկն ռուհընա՞ մը տաղընը- — Ես այս կնոջ ամուսինն
եւ, ինծի պատմեցէք ի՞նչպէս եղաւ ըսի:
եւ: — Կարմիր երեսներով յոյն մըն
— Նե լափ քսիտուրն «գան եր Վարմանը: Հատ ու կտոր
քեր» իշիկնե ֆիւ իտուլիսի: Հե- փիւիկիկն սունը իտուլ... պազա-
թիւիկիկն սունը իտուլ... պազա- թուրքերէնով մը սկսաւ պատ-
լը ռահաք տօղիկիկն ուզանալը մէլ դէպքը:
— Իսրեհիւ «գալըն» արթը: — Զանգակը շատ զարկի
— Նեքե՛ն գանսըրսեղը, սիւ- բայց չր լսեց, կամ խենդ էր
փե տիւ լափ քսեհիւ: կամ խուլ, ըսաւ:
— «Գալըն», «գալըն»:
— Հայե՞ «գանսըն» տե, նե Վարմանը խորին շնորհա-
քօափ սօղիսիւն: կալութիւն յայտնեց ինծի, ան-
Խնդրը միջամտութեամբս կեղծ խօստովանանքս ազատած
լուծուեցաւ: Խուլ կնոջս հետ էր զինքը:
անցուցած վայրկեաններուս մէջ *
այս տեսակ դէպքերու շատ **
հանդիպեցայ: Վերջապէս օր մը Խեղճ կինը հիւանդանոցին
դիւանատունս ոստիկան մը մէջ մեռաւ: Վեցերորդ կնոջս
եկաւ. հետ ունեցած սիրային արկածս
ալ այսպէս վերջացաւ:
— Պիւրհան պէյը դո՞ւք էք:
— Այո, ինչ կայ որ:
— Դէպք մը պատահեցաւ...
— Ի՞նչ դէպք, խնդրեմ շո՛ւա
ըսէք:
— Զեր կինը հանրակառքին
զարնուեցաւ:
— Աման փոյիս եփեկնի շուա
հասկցուցէք, մեռա՞ւ:
— Ո՛չ ... բայց...
Վերաբերուս իսկ առնելու մը կրնար ըլլալ... եթէ կինս

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ԿԻՆԸ

Եօթներորդ ամուսնութիւնս
բնաւ չի յուսացուած ամուս-
նութիւն մ'եղաւ: Գեղեցիկ և
երիտասարդ կնոջ մը հետ ա-
մուսնացայ: Աօրկա ինծի հա-
մար խիստ նպաստաւոր և թէ
շատ երջանիկ ամուսնութիւն
մը կրնար ըլլալ... եթէ կինս

րայ կենայ կնկան քով և Նորաի վրտէ հանրմ դարձեալ կարծի- տետրակին էջերը դարձնէ։ Ան- քս առնել ուզեց։

Ճիշտպէս ոտքի ելայ։ Դաշ- նակին քով կեցայ և սկայ մտիկ րէն ո՞րը աւելի կը սիրէք։

Ընել, Թէ և ալափրանկա միւզի- քէն բան մը չէի հասկնար, բայց ինծի այնպէս կը թուէր թէ՛ ա- պագայ կնոջս դաշնակ գարնելն ալ ուշադրութեամբ բան մըն էր։

Տասը մասնները ստեղնաշարին վրայ կ'երթային ու կուգային և դաշնակը կ'որոտացնէին։ Ես գարմանալով հանդերձ, անտար- բեր չը մնալու համար գլուխս կ'երերցնէի և ներկաներուն դառնալով։

— Մտիկ կընէ՞ք կօր, այս կտորը ի՞նչ գեղեցիկ է, ըսի։

Չարնուած կտորը լրանալէն յետոյ,

— Ձեզի երգ մըն ալ երգեմ ըսաւ, և սկսաւ երգել։

Ալ չէի կրնար հանդուրժել, ձայն չէր, այլ պարպապէս պոռ- չըտուք։ Խնդալ սկսայ, բայց յայտնի չընելու և ինքզինքս բըռ- նելու համար ձեռքերովս քիթս սեղմեցի։

Այս չարչարանքն ալ ան- ցաւ...։

Ծափերով և կեցցէներով մըն է։ զինքը շնորհաւորեցինք։

Երաժշտութենէն յետոյ կար- զը եկաւ գրականութեան։ Նէ-

— Արեւմուտքի գրագէտնե-

— Վիթթօր Հօկօն ըսի։

Սխալ արտասանած ըլլալու

էի որ՝ խօսակիցս անմիջապէս

չտկեց։

— Հիււկօն։

— Այո՛, ըսի։

— Հիււկօն սիրած մէկ կը-

տորնիդ կ'արտասանէ՞ք։

Շուարեցայ, բայց կարելի

չէր լուռ մնալ։ Այս քնքոշ և

գեղեցիկ կնոջ տիրանալու հա-

մար ամէն ինչ յանձն առնել

պէտք էր։ Վարժարանին մէջ

պղտիկուց սորված հետեւեալ

ֆրանսերէն ոտանաւորը սկսայ

արտասանել։

Un, deux, trois,

J'irai dans le bois,

Quatre, cinq, six,

Cueillir des cerises,

Cept, huit, neuf

Dans le panier des oeufs.

Նէվիտէ հանրմ այլայլմէ ե-

ղած ըսաւ։

— Բայց... այդ ոտանաւորը

պղտիկներու յարմար ոտանաւոր

— Այո՛, բայց և այնպէս այդ

ոտանաւորը Վիթթօր Հիււկօ

գործերէն է, մասնաւորապէ՛

ան պղտիկներուն համար գրած է։ — Խնդրեմ, ասոնք այնչափ

ճիշտակայեցէ՛ք, բանաստեղծին անմեղ և աննշան թերութիւն-

մեծութիւնը ճիշդ հոս է, տղան ներ են օրավրանին անդամ չ'ար-

այս ոտանաւորով պղտիկուց ժեր խօսիլ։ Ալ բերանս չը բացի։

Այս այցելութիւններուն, շնորհաւորութիւններուն և ե-

րեկոյթներու պահուն այնքան կը յոգնէի որ ինքնիրենս։

— Ահ Աստուած իմ, արդ- տէ հանրմի վրայ լաւ տպաւո-

րութիւն գործելով ամուսնա- եօք օր մը չիպիտի՞ կրնամ գի-

յանք։ Ան ինծի մոռնալու (սի- չերնոց հեքստիս հագնիլ և բազ-

րելիս), ես ալ անոր մնացորի մօցին վրայ ծալապատիկ նըս-

(սիրուհիս) կըսէի։ Մեր սենեակ- տիլ, հէ՛, և կրակարանին առջև

ներք զատ էին, առանձինն կը ձեռքովս առտուան սուրճս

պառկէինք, իրիկունները իրա- պատաստել, ըսելով կայրէի կը

րու պօն նիւի ըսելով սենեակ- միկէի։ Բայց ուրկէ ո՞ւր...։

Նազուստի մեքենայ մը դար- ձած էի, բոլոր գործս հագուստ

հանել, հագուել և ամէն օր ա- հանել, հագուել և ամէն օր ա-

ծիլուել էր։ Առաջները շաք- թուան մէջ յատ շատ երկու

արդէն։ Կեանքս անտանելի դառնալ անգամածիլութեամբ արժուած կը-

սկսած էր արդէն...։ Կինս զակս ամէն օր անձիլութեան կը-

Դէն մայրս այո վերջին ամուս. րօրդ դարուն մէջ այլ ևս այս նութիւնս չած էր:

—Հրամեցէք աղջիկս ըսաւ: Ընող չիկայ: Պետիսերը ածիլելը
կրնս ամենավերջին նորա- մաքրութիւն է ըսաւ.

—Աղջիկս, ասոր մէջ ընտանիքս
 չկայ. Ամէն մարդ ինքզինքը
 առաջն է.

—Այն է ինչպիսին, ըստ: արհեստագործական է, երբ մարդը իր

— Շնորհակալ եմ արիկին իրեն կին ըլլալը գիտնալու ե:
Դուք ալ լաւ էք անշուշտ: Պեխերը չ'աճեցա՝ մէկ քիչ:

—Այն զաւակս ըսաւ, մէկ աստիճան առնելով, հասնում

ալեւ գերեզմանն է. ներուն պէս մարդ վարդի պէս
աւելութիւնս ի'նչ պիտի ըլլայ, կրլլայ... Դեռստեղծ ինչ

Հոգի մը միայն ունի՞մ տալիք: պարանքը տեսնողը միւսը չի տեսնուած ամենուս ալ օգնու-

թեան հասնի: Ժամանակը շատ
գեշ է... գլխուենուս միայն քառ — ինչի:

— Ինչէն :
— Ինչէն պիտի ըլլայ, կուրծ-

Նշված է հանրապետության հարգողը:

— Ինչէն է ֆէնտիմ:

— Ինչէն պիտի ըլլա:

Կրօնքը կը թոյլատրէ, եթէ
մաքրութիւն կուզեն պիտերնին

կա, մարդու կերպարանքէ եւ ի՞նչ պէտք կայ:

Վրճաբանութիւնը շատ տաք-
ցաւ այնպէս որ Նէվիտէ հան, մ

մանամ, էրիկ մարդու պէս բաց ցաւ: Տունէն ելած ատեննրս,

— Ինչպէս. Իրաւունք չու

Իրենց դէմքը կրներու դէմ-
քին նմանցնել... :
Կրնա չի պատասխանել, ան-
կէ վերջ ալ ժօրս նկատուի :

—Սակայն հանրմ, քառնեւ, Ի՞նչ իշխան մօրս նկատմամբ
բնաւ չի խօսեցաւ :

Դարձեալ աշափրանկա ըս- ներունամենէն ծանրնէր: Լիյդօրը
ուած չարչիկող կեանքը շարուն- նէվիտէ փողօց ելած էր, տուն

Նակեցինք: Ժամանակ մը էս դարձաւ: Մազերս ցցուած, գոյ-
անցաւ: Ասկէց զերջի եղածնե- նս դեղնած վիճակով զինքը դի-

ՐԵ պատմած առեհնս շունչս կըտ- մաւորեցի:

ԻճԼԱ պէս կ'ըլլայ: Սպասուհին — Ի՞նչ եղաք «մօն ամուր»:

Ինձի օր մը նամակ մը տուաւ, հիւսնդ էք ըսաւ։
Ֆրանսերէն գրուած էր և պա- Դոդդոսով նամակը իրեն

Իսողդղալով նամակը իրեն հարանին վրայ ալ («Մատամ երկարեցի: Շատ բնական կերպիւրհան»): Սպասուհին այս բանը ասով և անշարժօրէն մեկտն:

—Ահ, մերսի բաւ, սպա-
սուհին սկսաւ տուէր է: Աստու-

«Սիրելի Նանի... — Նանի...»

«Սիրելի Նանի... — Հանրմա, պարունակու-
Այս շաբթու ժամադրու- թիւնն ալ կարդացի, ըսի:
Թիւնս արդի ինչա՞յն արդե՞հ: Թիւնս ինչա՞յն արդե՞հ:

Թիւնս չպիտի կրնամ յարգել, — Պէտք չէ կարդայիք, շատ
գրողներու տառնէն դուրս չել- ամօթ բան ըրեր էք... Ըսաւ,
նկույտ տեսնեալէն ինչ որ անոր ամբողջական իմաստն էր:

Այլևս դերձակոհիւրդ երթալով Չափազանց բարկացած ան-

Իզգուշութիւն գլխարկ յարմար- միջապէս պօռալով ըսի.
Յընկելու և ծըպտեալ Նշան Թա- Գեղի ալ, աշագժահակա

չի աբարթըմանը երթալու պէտք կեանքիդ ալ, նամակ գրողին
չ'ունիք. ժամագրուելթիւննիս ալ, ինծի աւանակ ըսող աւա-

Ուրիշ օրուան : Մէկ երկու օրէն նազին տլ Աստուած պէլան տայ,
այս մասին դարձեալ կը գրեմ : Օսմանցիութիւնս, Թրքութիւնս

Երբ կը եղող մեծ աւանակը ի՞նչ ինծի մօտցնել տուիր անբարօյ
կընէ. նօրէն ականջները շար- կին, աշխարհակառքիւնը ա-

ժելով կը պատի՛: Գեղի հետ սի- ռանկ հանդիպածին հետ շունե-
րաբանած պահուս գիտե՛ս միշտ րուպէս սիրուըտիլ րսե՛լ է...:

անոր վրայ կրխօրհէի, քիչ ընէ Պետք է գիտնաս որ մեր մէջ
ալ կը մեղքանայի: Համարյա-ամբողջին ռաւաճանութիւն

Պ. Ընող կիները կը «ստեղծեն»
կաթնաճանաչող ընտանիքներ

Ներքին գործերի նախարար Վահագն Կոչարյանը հայտարարեց, որ ՀՀ իշխանությունները պատրաստվում են օգտագործել բոլոր հնարավոր միջոցները՝ իրենց հակադրության դեմ։

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ԿԻՆԸ

մը զմեզ դէպի այդ երեւակա-
յական վայրերը կը մղեր: Կինս
այլեւս հալածմաշած սեղաններէն
դարձած էր: Երբեմն կ'ըսէի
կնոջս.

— Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ այդքան
այսփռաստներ մօլութեան ետե-
քն ինկած էք: Նիհարութենէդ
օր մը չէ օր մը այդ երեւակա-
յական կեանքիդ մէջ երեւցող
յաւերժահարսերուն պէս պիտի
թաշխ...:

Իրօք ալ ըսածս եղաւ. հա-
կառակ ձեռք առնուած ամեն
զգուշութիւններու կինս կամաց
կամաց հիւծիլ սկսաւ... մոմի
պէս հալեցաւ գնաց...: Ես ալ
շատ գէշ վիճակի մը ենթար-
կուեցայ: Բարեկամներս զիս
հիւանդանոց դրին դարմանուե-
լու համար: Խենդի մը պէս
էի...:

Հիւանդանոց զիս տեսնել
եկող բարեկամներուս շարունակ
աղաչելով կը պօռայի.

— Աստուծո՞յ սիրոյն ըլլայ,
դո՞ւն մէկ անգամ... մէկ ան-
գամի համար միայն, ունեցածս
չունեցածս առէ՛ք, առէ՛ք
ձեռքէս:

Ամիսներով դարմանուեցայ,
և վերջապէս ազատեցայ: Բայց
ոչ միայն կնիկէս և մօրֆինէն
այլ նաեւ ստոյգ մահէ:

Պիւրհան իր իններորդեակեր-
ջին կնոջ մասին հետեւեալ կեր-
պով խօսեցաւ:

Իններորդ անգամ ամուսնա-
ցայ: Այնպէս կը կարծեմ թէ
այս ամուսնութիւնս վերջինը
պիտի ըլլայ, Որովհետեւ փոր-
ձառարար տեսայ որ ամուսնու-
թիւնը ինծի չգար: Հետեւաբար
կարելի եղածին չափ հեռու ապ-
րիլ հարկ էր: Այս մտածումս
մինչեւ անգամ ընկերակիցներէս
չծածկեցի: Կարգմը մարդիկ ի-
րաւունք կ'ուտային, ի՞նչ ու-
պէս հալեցաւ գնաց...: Ես ալ
ընչներ:

— Այսքան ամուսնացողներ
կան, ոչ մէկուն գլխուն այս
կարգի դժբախդութիւններ չեն
պատահիր, ու քեզի կը պատա-
հի Քիչ մըն ալ քու անբախ-
դութեանդ մասին գանգատէ.
Կեանքի մէջ միշտ աւելի բարձր
երեւալու մի ցանկար: Այս բն-
թիւն չեմ կրնար գտնել, քաջ
կեանքը եղածին պէս ընդունե-
լու մէջ կը կայանայ: Առած կըն-
կանդ առաւելութիւնները միշտ
աչքի առջեւ ունենալու, թե-
րու թիւններուն ալ աչք դօցե-
լու եւ, կըսէին:

Այս յորդորները ճշմարիտ ցինք և նստանք:
գտայ և մտածեցի որ եթէ ան- Կինս զիս շատ սիրեց: Այս
գամ մըն ալ ամուսնանալու ըլ- նախադասութեան ուշադրու-
լամ հետեւիմ այդ յորդորնե- թիւն ըրէք, խնդրեմ անգամ
րուն:

Ամէն մարդ իմ դժբախդու- րը ի՞նչ մեծ աղէտներ յառաջ կը
թեանս տեղեակ էր. վառնզի ա- մուսնանալու համար օրու որ
մուսնանալու համար օրու որ բերէ, եթէ գիտնաք: Եւ սա-
միջամտութիւնը խնդրէի կ'ըս- կայն ես զինքը այնքան չսիրե-
տիպուէի բոլոր արկածներս մէ- ցի: Բարեկամիս ըսածին պէս
կրկ մէկիկ պատմել:

Ազգականներէս կին մը կար, նկատի կ'առնէի և թերութիւն-
օր մը ինծի ըսաւ.

— Պիւրհան պէ՛յ, այս անգամ Անգամ մըն ալ կրկնեմ որ
ալ ես քեզ ամուսնացնեմ, նա- չապնաք, ան զիս խենդեւալու
յէ՛, որքա՞ն երջանիկ պիտի ըլ- աստիճան կը սիրէր: Իսկ ես
լաս:

Առաջարկութիւնը ընդունե- Անգամ մըն ալ կրկնեմ որ
ցի: Կինը ամիսներով պտեցու չապնաք, ան զիս խենդեւալու
և որովհետեւ բոլոր զգացումնե- աստիճան կը սիրէր: Իսկ ես
րս անոր անկեղծօրէն յայտնած ալդ չափազանց սիրոյն հանդէպ
էի, այդ պատճառաւ ընտրու- հայելիին առջեւ կ'անցնէի կարճ
թեան մէջ շատ դժուարութիւն հասակս և խոշոր գլուխս կը
կրեց: Վերջապէս հանդուտեան դէմէի և կնոջս ինձ հանդէպ ցոյց
կոչուած հազարապետի մը աղ- տուած բուռն սիրոյն վրայ կը
ջիկը գտաւ: Ըստ այս կնոջ բա- զտրմանայի: Կնոջս կեանքը ամ-
ցատրութեան, աղջիկը գեղե- բողջ սիրային արտայայտու-
ցիկ, քիչ շատ զարգացած, քիչ թիւններով կ'անցնէր:

Եւ երբ զգլխած. Եւ երբ զգլխած.
— Պիւրհան պէյ, աշխարհի մէջ քեզի պէս էրիկ մարդ մը
չսիրել կըլլա՞յ մի, կրտէր: Ակամայ կը պատասխանէի.
մըն ալ երաժշտութենէ տեղեակ — Կը չափազանցէք կօր, իմ
լուր՝ կին մըն է եղեր:

Վերջապէս ամուսնացանք: Վրաս այդքան սիրուելիք բան
Ամէն տեսակ ըսի ըսաներէ չկայ...:
հետեւ մնալու համար առանձինն — Ա՛խ Պիւրհան, ձեռ շիրի-
տուն մը վարձեցի, կահաւորե- նութիւնը օ՞ր էրիկմարդու վրայ

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ԿԻՆԸ

մը զմեզ դէպի այդ երեւակա-
յական վայրերը կը մղեր: Կինս
այլեւ հաւածմաշած ստեղծերձան
դարձած էր: Երբեմն կ'ըսէի
կնոջս.

— Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ այդքան
այսփաստքեր մօլութեան ետե-
էն ինկած էք: Նիհարութենէդ
օր մը չէ օր մը այդ երեւակա-
յական կեանքիդ մէջ երեւցող
յաւերժահարսերուն պէս պիտի
թաշխք...:

Իրօք ալ ըսածս եղաւ. հա-
կառակ ձեռք առնուած ամեն
զգուշութիւններու կինս կամաց
կամաց հիւծիլ սկսաւ... մոմի
պէս հալեցաւ զնաց...: Ես ալ
շատ գէշ վիճակի մը ենթար-
կուեցայ: Բարեկամներս զիս
հիւանդանոց դրին դարմանուե-
լու համար: Խենդի մը պէս
էի...:

Հիւանդանոց զիս տեսնել
եկող բարեկամներուն շարունակ
աղաչելով կը պառայի.

— Աստուծո՞յ սիրոյն ըլլայ,
դո՞նէ մէկ անգամ... մէկ ան-
գամի համար միայն, ունեցածս
չունեցածս առէ՛ք, առէ՛ք
ձեռքէս:

Ամիսներով դարմանուեցայ,
և վերջապէս ազատեցայ: Բայց
այժի առջեւ ունենալու, թե-
ոչ միայն կնիկէս և մօրֆիներէն
այլ նաեւ ստոյգ մահէ:

Պիւրիան իր իններորդեւեր-
ջին կնոջ մասին հետեւեալ կեր-
պով խօսեցաւ:

Իններորդ անգամ ամուսնա-
ցայ, Այնպէս կը կարծեմ թէ
այս ամուսնութիւնս վերջինը
պիտի ըլլայ, Որովհետեւ փոր-
ձառարար տեսայ որ ամուսնու-
թիւնը ինծի չգար: Հետեւաբար
կարելի եղածին չափ հեռու ապ-
րիլ հարկ էր: Այս մտածումս
մինչեւ անգամ ընկերակիցներէս
չծածկեցի: Կարգմը մարդիկ ի-
րաւունք կ'ուտային, ի՞նչ ու-
րիշներ:

— Այսքան ամուսնացողներ
կան, ոչ մէկուն գլխուն այս
կարգի դժբախդութիւններ չեն
պատահիր, ու լքող կը պատա-
հի Գիշ մըն ալ քու անբախ-
դութեանդ մասին գանգատէ.
Կեանքի մէջ միշտ աւելի բարձր
երեւալու մի ցանկար: Այս ըն-
թիւն չեա կրնար գտնել, քաջ
գիտցիր որ երջանկութիւնը,
կեանքը եղածին պէս ընդունե-
լու մէջ կը կայանայ: Առած կըն-
կանդ առաւելութիւնները միշտ
և վերջապէս ազատեցայ: Բայց
այժի առջեւ ունենալու, թե-
ոչ միայն կնիկէս և մօրֆիներէն
այլ նաեւ ստոյգ մահէ:

Այս յորդորները ճշմարիտ ցինք և նստանք:

գտայ և մտածեցի որ եթէ ան-
գամ մըն ալ ամուսնանալու ըլ-
լամ հետեւիմ այդ յորդորնե-
րուն:

Ամէն մարդ իմ դժբախդու-
թեանս տեղեակ էր. վառնզի ա-
մուսնանալու համար որու որ
միջամտութիւնը խնդրէի կ'ըս-
տիպուէի բոլոր արկածներս մէ-
կիկ մէկիկ պատմել:

Ազգականներէս կին մը կար,
օր մը ինծի ըսաւ.

— Պիւրիան պէ՛յ, այս անգամ
ալ ես քեզ ամուսնացնեմ, նա-
յէ՛, որքա՞ն երջանիկ պիտի ըլ-
լաս:

Առաջարկութիւնը ընդունե-
ցի: Պինը ամիսներով պտտեցաւ
և որովհետեւ բոլոր զգացումնե-
րս անոր անկեղծօրէն յայտնած
էի, այդ պատճառաւ ընտրու-
թեան մէջ շատ դժուարութիւն
կրեց: Վերջապէս հանգստեան
կոչուած հաղարապետի մը աղ-
ջիկը գտաւ: Ըստ այս կնոջ բա-
ցատրութեան, աղջիկը գեղե-
ցիկ, քիչ շատ զարգացած, քիչ
մըն ալ երաժշտութենէ տեղեակ
լուր՝ կին մըն է եղեր:

Վերջապէս ամուսնացանք:
Ամէն տեսակ ըսի ըսանքէ
հետեւ մնալու համար առանձինն
տուն մը վարձեցի, կահաւորե-

Կինս զիս շատ սիրեց: Այս
նախադասութեան ուշադրու-
թիւն ըրէք, խնդրեմ անգամ
մըն ալ կրկնեմ. կինս զիս շատ
սիրեց...: Ա՛խ, չափազանց սէ-
րը ի՛նչ մեծ աղէտներ յառաջ կը
բերէ, եթէ գիտնաք: Եւ սա-
կայն ես զինքը այնքան չսիրե-
ցի: Բարեկամիս ըսածին պէս
րրի, կնոջս առաւելութիւնները
նկատի կ'առնէի և թերութիւն-
ները չէի տեսներ:

Անգամ մըն ալ կրկնեմ որ
չապկնաք, ան զիս խենդեմալու
աստիճան կը սիրէր: Իսկ ես
այդ չափազանց սիրոյն հանդէպ
հայելիին առջեւ կ'անցնէի կարծ
հասակս և խոշոր գլուխս կը
դիտէի և կնոջս ինձ հանդէպ ցոյց
տուած բուռն սիրոյն վրայ կը
զարմանայի, կնոջս կեանքը ամ-
բողջ սիրային արտայայտու-
թիւններով կ'անցնէր:
Եւ երբ գզլխած.

— Պիւրիան պէյ, այստեղի
մէջ լքող պէս էրիկ մարդ մը
չսիրել կըլլա՞յ մի, կրտէր:
Ակամայ կը պատասխանէի.

— Կը չափազանցէք կօր, իմ
վրաս այդքան սիրուելիք բան
չկայ...:
— Ա՛խ Պիւրիան, ձեր շիրի-
նութիւնը օ՞ր էրիկմարդու վրայ

տեսնուած է, սիրունես վիտակ-
շան, քեզ հոգիիս մէջ միտքեկ
կուգայ:

Այս խօսքերուն ընդհանրա-
պէս համայններ կ'ընկերանա-
յին: Կինս այդ համայնները
այնքան շատցուց որ, որ մը
յանկարծ երեսս խածաւ:

Սիրոյ այս կատաղութեան
իրր հետեւանք քանի մը օր ե-
րեսըս կապուած պատիւ ստիպ-
ուեցայ:

Պաշտօնատունէն տուն եկած
ատեններս դուռը դարնելս չեմ
յիշեր, դուռը ինքնիրենը կը
բացուէր: Եւ տակաւին կէսս
ներս կէսս դուրս լերկու զօրա-

ւոր բազուկներ վիզս կը փաթ-
թուէին, և տափօտ շրթները
տղրուկի պէս երեսիս կը փա-
կէին...: Ես դպրոցէն դարձող
պզտիկ տղու մը պէս միջոց մը
բակը տյգվիճակին մէջ կը նեղ-
ուէի և ի վերջոյ միասին վեր
կեկնէինք:

— Սա աչքերուս նայէ՛, նա-
յիմ կ'ըսէր, ա՛հ, ո՛վ գիտէ այսօր
որքան կիներու երես նայեցար.
կը հաւատամ որ այդ ան-
պարկեշտ կիները քեզի տեսնել-
նուն պէս նուազած ըլլալու են:

Սկիզբները զիս հպարտացնող
այս բառերը ինծի այնքան հա-
ճելի կը թուէին որ, եթէ մէկը

սուլէր, հնդկահաւի պէս ու-
ռելով կուշու, կուշու պիտի եր-
գէի: Վերջերը սակայն այլեւս

համբերութիւնս հատնիլ և ա-
ւելի վիրջն ալ կնօջս ինձ շը-
ռալած սէրը՝ ինծի նեղութիւն
պաճառել սկսաւ: Իմ վը-

րայ ունեցած կասկա-
ծին համար ժամերով տունէն
դուրս չէի ելնել, եր-

դում պատառկըլլայի վստահաց-
նելու համար զինքը օր փողոցը
սեւէ կնօջ երես չպիտի նայիմ,
և երբ այլ երդման հաւատար
և ապահովուէր այն ատեն դուրս
կ'ելնէի, բայց կըսէի ինքնի-
րենս.

— Արդեօք շիրիւթութիւնս
մէջտեղէն վերցնելու ճար մը
կայ, խօճաներուն: պախլաճինե-
րուն եթէ դիմեմ դարման մը
կընա՞մ գտնել:

Ալ նեղութիւնս ծայրաստի-
ճանի հասած էր, թէ՛ տունին
մէջ և թէ՛ տունէն դուրս ճանձ-
րանալ սկսաւ:

Ահա այդ ճանրացուցիչ պա-
բազաններէն օրինակ մը. Օր մը
մեր փողոցին գիշերապահը նա-
մակ մը բերաւ սա իմաստով.

«Ա՛յ հոգիս, կեանքս, էօւ-
թիւնս, սրտիս հատօրը, ինչ-
քան, հարստութիւնս, քեզի
այնքան կարօտցայ որ անպատ-

ճառ տեսնել կուզեմ, և եթէ չը
տեսնեմ պիտի խենդենամ, ե-
կո՛ւր, քովս եկո՛ւր, հինգ վայր-
կեանի համար դռնէ եկուր, ե-
կուր և նօրէն գնա, չգալիք չը-
նես հա՛, և եթէ չգաս, մեռելս
պաղնես. կը հասկնա՞ս, ան-
պատճառ եկուր, ա՛հ, ա՛հ, ա՛հ,
հետ զրկած նամակները անպա-

կաս կ'ըլլային: Մէկ քանի ան-
մեռնող, քու սիրոյդ ինքզինքը
գաճմեք մտիկ չըրի և անպա-
զօնելու պատրաստ եղող, ա՛մ-
բողջ գոյութիւնը քեզի ի սպաս
դնող աղախինդ»

Պատրուակով մը դիւանա-
պան տնօրէնէն հրաման առի
ուեցայ: Նամակը սա իմաստը
ու տուն գացի: Ինչ տեսնե՛մ,
օւնէր.

«Ծիմնելոյդը բռնկեցաւ շուտ
և դրանք առջև ինծի կոպտէ,
զիրար շնորհաւօրեցինք պայ-
րամը շնորհաւօրելու պէս և
յետոյ վեր ելանք:

— Պիւրհա՛ն, առանց քեզի
պիտի չկրնամ ապրիլ, ասիկա
լաւ գիտնալու ես ըսաւ:

— Աղէկ խորշիկս, բայց
չեմ փախչիր կօր ես՝:

— Չեմ գիտեր. այո՛, չես
փախչիր բայց միշտ քեզի դիմա-
ցըս ունենալ կ'ուզեմ:

— Աղէ՛կ, աղուօրս, բայց
գիշեր ցորեկ քո՛ւ դիմացդ եթէ
նստելու ըլլամ, երկուքս ալ
անօթութենէ կը մեռնինք:

— Թող մեռնինք հօգ չէ, ես
կը նեղուէի: Միտք կը կարէր և

քու սիրովդ կը կշտանամ. դուն
զիս կը կշտացնես այնպէս չէ՛:

Այս կարգի սիրաբանութիւն-
ներով շատրիկուն տունը մնալ
կ'ստիպուէի: Պաշտօնատունս
գտնուած միջոցիս շատ անգամներ
գիշերապահին և կամ ջրկիրին
կաս կ'ըլլային: Մէկ քանի ան-

գաճմեք մտիկ չըրի և անպա-
տասխանի թողուցի, սակայն ի
զօւր: Օր մը այն տեսակ նա-
մակ մը եկաւ որ աճապարանօք
հե ի հե տուն երթալ ստիպ-
ուեցայ: Նամակը սա իմաստը
ու տուն գացի: Ինչ տեսնե՛մ,
օւնէր.

«Ծիմնելոյդը բռնկեցաւ շուտ
և դրանք առջև ինծի կոպտէ,
զիրար շնորհաւօրեցինք պայ-
րամը շնորհաւօրելու պէս և
յետոյ վեր ելանք:

— Պիւրհա՛ն, առանց քեզի
պիտի չկրնամ ապրիլ, ասիկա
լաւ գիտնալու ես ըսաւ:

— Աղէկ խորշիկս, բայց
չեմ փախչիր կօր ես՝:

— Չեմ գիտեր. այո՛, չես
փախչիր բայց միշտ քեզի դիմա-
ցըս ունենալ կ'ուզեմ:

— Աղէ՛կ, աղուօրս, բայց
գիշեր ցորեկ քո՛ւ դիմացդ եթէ
նստելու ըլլամ, երկուքս ալ
անօթութենէ կը մեռնինք:

— Թող մեռնինք հօգ չէ, ես
կը նեղուէի: Միտք կը կարէր և

պատառը տղայ մը կերակրելու կսկսէր հեկեկալ:

պէս բերնիս կերկարէր ըսելով. — Ի՞նչ կըլլաս կոր կը հար-

— Հաբ ըրէ, աղօւորս, հաբ ցընէի:

ըրէ խուշս: — Ոչինչ:

Աստուած իմ, ինծի պէս ի- — Ինչո՞ւ կուլաս:

նը կին տեսնող մարդու մը հա- — Ձիս չես ուզեր, զիս չես

մար օրքան պաղ կը թուէր սիրեր կոր... այո՛, զիս չես

այս ձեւ, չէք կրնար երեւա- սիրեր կոր... անանկ չէ՞, ա՛հ

կայել... եթէ այս բանը գիտնա՞մ, ա՛հ,

Ձեմ յիշեր որ սրկառս եթէ այս բանը օրոշապէս իմա-

նս իմ ձեռքովս վառած չլլամ: նա՛մ...,

Ձեմ յիշեր նաև որ աչքս բա- — Է՛է, է՛, վերջը, շարու-

ցածիս պէս կնոջս նայուածքը նակեցէ՛ք:

ինծի ուղղուած չըլլայ: Առտուն — Առաջ ձեզի կը խեղդեմ,

կանուխ երբ աչքերս կը բանամ և վերջն ալ ինքզինքս կը կա-

սիկառը բերանս կը խթթուի, խեմ:

Ետեւէն, չափ, լուցկիներով առուի, ինչ մեղքս պահեմ, ներսըս

սուրճակարծես ելեքտրական զօ- վախ մը մտաւ, Գարսա սեղան

բութեամբ քովս կը բերուի: ըսուած բան մը ըլլալը լսած

Հապա գիշերները... Աստուած էի, անպատճառ կնոջս ունե-

իմ, անամենէն անտանելին էր: ցածը այս հիւանդութիւնը ըլ-

կինս մինչև առտու չէր քնա- լալու էր: Չըլլալիք բան չկայ,

նար, ձեռքը ծնոտին, անկողնին կրնայ ըլլալ որ գիշեր մը, զիս

մէջ նստած միշտ ինծի կը դի- խեղդելու ելլայ, ուստի ըսի

տէր: Եւ երբ աչքերս կէս խօփ ինքնիրենս.

իբեհ նայէի, միշտ նոր, — Ի՞նչ ընելու է:

նայուածքները և նոյն դիրքը Գէշը հոնէրորկնոջս ինձհան-

կը տեսնէի, ուստի աչքերս բնաւ դէպ ինծի սենեցած սէրը հե-

բանալ չէի ուզեր: Գիշերներս տղհետե կ'աւելնար, այնպէս որ

միշտ ստիպուած ըլլալով ձախ վրասկասկածելու համարառտուն

կօզմիս պառկիլ, այդ կօզմս գը- կօնուիս չարշափը վրան կառնէր

րեթէ ընդարմացաւ: Եւ երբ և զիս դպրոց տանելու պէս իր

նստուած մի արասցէ կռնակս առջև ձգած պաշտօնատուն կա-

նուցած պառկէի, Բուպիէ առջնօրդէր, իրիկունն ալ կու-

գար պաշտօնատունէն կ'առնէր ինչէնգիտենոր մենք զիրար չա-

զիս ու տուն կը բերէր: Այսպէս փաղանց կը սիրենք: Անչամ մը

բաւական ժամանակ անցաւ, տնօրէնին առաջարկեմ ա. դ բա-

ժամանակ մը համբերեցի, և մեր- նը: Շաբաթ մը միջոց տուէ:

Չապէս օր մը կինս բաւ. Համաձայնեցաւ:

— Գեղի բան մը ըսե՛մ, Այս միջոցին Պաղտատի մէջ

Պիւրհան: պաշտօն մը գտայ: Ամենէն և

— Ըսէ՛, ըսի: մանաւանդ կնիկէն գաղտնիս

— Ես այլևս տուն չպիտի պաշտօնին գլուխը, Պաղտատ

վերադառնամ, պաշտօնատան երթալու բոլոր գործողութիւն-

գաւիկի օճաղին քեզ պիտի ըս- ները լմնցնելով առտու մը ընդ-

պասեմ, որպէս զի իրիկունը հուպ մեկնեցայ: Նախկին պաշ-

միասին տուն վերադառնանք: տօնակիցներէս մէկէն խնդրած

Հասկցուեցաւ: Կնիկս քիչ մը էի օրպէսզի պատրաստ ա-

փախցուցած ըլլալու էր: Ուս- պահարդանի գիրք տունը կնկա-

տի. նրս յանձնէ մեկնելէս երկու

— Իրաւունք ունի՞ք, ըսի, օր վերջ: Փախստականի մը

բոլոր սրտովս քեզի համամիտ պէս շոգենաւ նետուած պահուս

եմ, միայն թէ այս բանը մէկէն ոչ թէ Պոլսէն այլ սէրէն կը

ի մէկ չըլլար: Օտարները զա- նայան մեկնութիւն կուտան, փախչէի:

100

501

2013

23387

100